

PAPER DETAILS

TITLE: 1821 YUNAN ISYANININ ILK YILLARINDA YUNAN DIPLOMATİK GİRİŞİMLERİ

AUTHORS: Bülent AKYAY,PHD

PAGES: 309-342

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2221870>

1821 YUNAN İSYANI'NIN İLK YILLARINDA YUNAN DİPLOMATİK GİRİŞİMLERİ

Bülent AKYAY*

Öz: 1821 Yunan İsyanı Avrupa'da Viyana Düzeni'nin hâkim olduğu yıllarda başladı ve kaçınılmaz olarak Kutsal İttifak karşısında kendini buldu. Her ne kadar zayıflamakta olsa da tebaası oldukları bir imparatorluğa karşı başlattıkları isyanda asi Rumların mücadelesi uzun vadede pek umut vaad etmiyordu. Dışarıdan yardım sağlayamadıkları müddetçe ayaklanmaları bir şekilde sona erdirilecekti. Nitekim ilk aşamada Boğdan ve Eflak taraflarında başlatılan isyan kısa sürede bastırılmışsa da, ardından Mora'da başlayan kanlı ayaklanmaları daha başarılı görünüyordu. Osmanlıların içinde bulundukları şartlar isyanın kısa sürede bastırılmasını önleyince geçen zaman asilerin lehine işler haldeydi. 1822 yılı başında Epidauros'ta meclis toplamaları ve bağımsızlık ilanlarıyla birlikte geçici Yunan hükümeti de kurulmuştu. Bu hükümetin ilk işlerinden biri diplomatik girişimlerle ilişkiler kurarak isyanın Avrupa'da tanınmasını sağlamak ve dış yardım temin etmektir. Bu maksatla da bazı Yunan heyetleri diplomatik faaliyetlere girişmişti. Bu çalışmada isyanın ilk yıllarında Avrupa'daki siyasi ortam, Laibach ve Verona kongreleri çerçevesinde Yunan sorunu, Yunan geçici hükümetinin kurulması, ilk Yunan dışişleri yapılanmasının oluşumu, Mora'da Avrupa devletlerine ait konsoloslukların tutumu, Vatikan dâhil devletler nezdinde Yunan diplomatik temasları ele alınacaktır. Bu sayede yeni kurulmaya başlanan Yunan diplomasisinin faaliyetleri ve isyanın başlangıç evresindeki Yunan dış politikasının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Viyana Düzeni, Kutsal İttifak, 1821 Yunan İsyanı, Yunanistan, Diplomasi, Dış Politika

GREEK DIPLOMATIC INITIATIVES IN THE EARLY YEARS OF THE GREEK REVOLT OF 1821

Abstract: The Greek Revolt of 1821 started in the years when the Vienna Order was dominant in Europe and inevitably found itself in

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Balkan Araştırma Enstitüsü, Balkan Tarihi Anabilim Dalı, Edirne, e-posta: b.akyay@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3370-4800

the face of the Holy Alliance. Although the Ottoman Empire was weakening, the struggle of the rebellious Greeks against an empire they were subject to, was not promising in the long run. Unless they could get help from outside, their uprising would somehow be put to an end. As a matter of fact, in the first stage the rebellion started in Moldavia and Wallachia was suppressed in a short time, and then the bloody uprisings that started in Morea seemed more successful. The time passed in favor of the rebels when the conditions of the Ottomans prevented the revolt from being suppressed in a short time. At the beginning of 1822, with the national assembly meeting and declaration of independence in Epidauros, the provisional Greek government was also established. One of the first things of this government was to establish relations with diplomatic initiatives, to ensure the recognition of the revolt in Europe and to provide foreign aid. For this purpose, some Greek delegations had engaged in diplomatic activities. In this study, the political environment in Europe in the first years of the revolt, the Greek problem within the framework of the Laibach and Verona Congresses, the establishment of the Greek provisional government, the formation of the first Greek foreign secretariat, the position of the consulates of the European states in the Peloponnese, the Greek diplomatic contacts with the states including the Vatican will be discussed. In this way, it is aimed to examine the activities of the newly established Greek diplomacy and the Greek foreign policy in the initial phase of the rebellion.

Key Words: Order of Vienna, Holy Alliance, Greek Revolt of 1821, Greece, Diplomacy, Foreign Policy

Giriş

1821 yılında başlayan Yunan İsyanı, yaklaşık dokuz yıl süren bir mücadele içinde belirli safhalardan geçmiştir. Osmanlı Devleti tarafından Mora'daki isyanın bastırılmayışı, nihayetinde Mısır valisinden yardım istenmesini sağladı. Ancak Mısır güçlerinin isyana müdahalesi, ayaklanmanın uluslararası bir mesele haline gelmesini hızlandırarak Rusya, İngiltere ve ardından Fransa'nın bu sürece müdahil olmasını beraberinde getirdi. Sürecin sonunda ise "Koruyucu Güçler" adı verilecek olan bu devletler tarafından Yunanistan'ın bağımsızlığı temin edildi.

Avrupa'da 1815 tarihli "Vienna Düzeni"nin hâkim olduğu yıllarda başlayan Yunan İsyanı, devletlerden tanınma ve dış destek bulma konusunda Yunan asilerin sorunlar yaşamasına sebep oldu. Zira Rusya, Avusturya ve Prusya'nın oluşturduğu "Kutsal İttifak", hızla mutlakiyetçiliğin korunması için bir araca dönüşmüş Avusturya Şansölyesi Metternich'in önderliğinde, fiilen karşı-devrimci bir ittifak haline gelmişti. Müteakip yıllarda önce dörtlü, ardından beşli ittifakın kurulması ve de oluşan kongre sistemi,

Almanya¹, İtalya² ve İspanya'da yaşanan hadiseler ve ayaklanmalara yönelik müdahalelerde bulunmuştu. Bu realiteye karşın yine de Yunan İsyanı başlatıldı.

Yunan asilerin Boğdan ve Eflak'taki girişimi başarısızlığa uğrasa da şartların daha uygun olduğu Mora'daki isyan hareketi başarı gösterdi. Burada Yunan asiler yerel-bölgesel siyasî organizasyonlarını oluşturmalarından itibaren dış dünyaya tanınma ve yardım çağrılarında bulunmaya başladılar. Avrupa'daki Filhelen muhitler de en baştan isyancılara desteklerini vermekte gecikmediler. Ancak isyanın ilk yıllarında Avrupa'ya hâkim siyasî konjonktür gereği henüz hükümetler nezdinde böyle bir durum sözkonusu değildi.

Bu çalışmada 1821 Yunan İsyanı'nın ilk yıllarında Avrupa'daki siyasî ortam, Laibach ve Verona kongreleri çerçevesinde Yunan sorunu, Yunan geçici hükümetinin kurulması, ilk Yunan dışişleri yapılanmasının oluşumu, Mora'da Büyük Güçlere ait konsoloslukların tutumu, Papalık dâhil devletler nezdinde Yunan diplomatik girişimleri ve temasları üzerinde durulacaktır. Bu sayede yeni kurulmaya başlanan Yunan diplomasisinin faaliyetleri ve isyanın başlangıç evresindeki Yunan dış politikasının genel bir çerçevede ele alınması amaçlanmaktadır. Oldukça geniş bir literatüre sahip olan dönemin siyasî yapısı ve şartları, Büyük Güçler arası ilişkiler ve rekabet gibi gayet iyi bilinen konuları tekrarlamamak ve çalışmanın sınırlı sayfa aralığını daha iyi değerlendirebilmek için bu ayrıntılara olabildiğince az değinilecektir.

1. Viyana Düzeni ve Kutsal İttifak Avrupası

Müttefik güçler tarafından Napolyon'un bertaraf edilip imparatorluğunun yıkılmasından sonra Viyana'da yeniden tasarlanan Avrupa, artık yeni bir düzene sahipti. Bu yeni düzende Avrupa'yı koruma endişesi taşıyan monarklar birleşerek bir birlik görüntüsü veriyorlardı. Ancak Napolyon'un uzaklaştırıldığı Elbe adasından Fransa'ya gelerek Waterloo'daki yenilgisine kadar 100 gün süren hükümdarlığı, Avrupa'nın dört büyük devletini ürkütmüş ve Viyana'da kurulan yeni Avrupa düzenini muhafaza etmek üzere onları bazı önlemler almaya sevkmişti. Bu yöndeki tedbirleri içeren belgeler 26 Eylül 1815'te Kutsal İttifak (La Sainte Alliance/Holy Alliance), ile 20 Kasım 1815'te Dörtlü İttifak'a (Quadruple Alliance) aittir.³

¹ Burada Almanya coğrafi bölge anlamında kullanılmıştır.

² Burada İtalya coğrafi bölge anlamında kullanılmıştır.

³ E. V. Gulick, "The Final Coalition and the Congress of Vienna 1813-1815", *The New Cambridge Modern History, Volume IX: War and Peace in an Age of Upheaval 1793-1830*, ed. C. W. Crawley, Cambridge University Press, Cambridge 1975, s. 659-663; C. W.

Rus Çarı I. Aleksander tarafından hazırlanan ve Avusturya, Prusya ve Rusya tarafından imzalanan üç maddelik Kutsal İttifak (La Sainte Alliance / Holy Alliance) antlaşması⁴, Devrimci ve İmparatorluk Fransa'sına karşı uzun bir mücadeleden sonra Avrupa'da muhafazakâr siyasete dönüşü yansıtıyordu. Daha sonra, anayasal gerekçelerle imzalamayı reddeden İngiltere Kralı, Protestan hükümdarlarla anlaşmayı reddeden Papa VII. Pius ve hatta Osmanlı Sultanı dışında tüm Avrupa hükümdarları tarafından kabul edildi. Uygulamada, Avusturya şansölyesi ve dışişleri bakanı Prens Klemens von Metternich, ittifakı demokrasi, devrim ve laikliğe karşı bir savunma haline getirdi. İttifak içerisindeki hükümdarlar, bunu devrimci etkinin kendi uluslarına girmesini engellemek için kullandılar.⁵

Dörtlü İttifak (Quadruple Alliance) yine 1815'te, askerî ve devrimci cumhuriyetçi siyasî tehditlere karşı koymak için monarşist Avusturya, Prusya, Rusya ve İngiltere tarafından kuruldu. Metternich, Kutsal İttifak'ı, Viyana'da kurulan sistemin korunması açısından zayıf buluyordu. Her ne kadar Kutsal İttifak, Avrupa'da mutlakîyetçi monarşilerin korunması amacına yönelmiş idiye de, Metternich, ihtilâl fikirlerinin ortaya çıkarabileceği tehlikeleri daha gerçekçi tedbirler ve işleyebilen bir mekanizma ile önlemeyi düşünüyor, devletlerin açık bir taahhülle bağlı olmasını istiyordu. 20 Kasım 1815'te ikinci bir ittifak imzalandı⁶ ki bu kez ittifaka İngiltere de katıldı. Dörtlü İttifak 1818 yılına kadar sürdü. Bu sırada Bourbon monarşisinin restorasyonu (Kral XVIII. Louis tarafından yönetilen anayasal monarşi) 1818 Aix-la-Chapelle Kongresi'nde Fransa'nın Dörtlü İttifak'a katılmasına ve onu Beşli İttifak'a (Quintuple Alliance) dönüştürmesine izin verdi.⁷

Bu durum ise Kongre Sistemi'nin doğuşuna katkıda bulundu: 1822 yılına kadar birkaç yıl boyunca, Büyük Güçler güvenlik ve ilgilendikleri meseleler hakkında konuşmak için düzenli olarak bir araya geldiler. Bu toplantılar için Avrupa'da farklı şehirler seçtiler: Aix-la-Chapelle (Aachen), Karlsbad

Crawley, "International Relations 1815-1830", *The New Cambridge Modern History, Volume IX: War and Peace in an Age of Upheaval 1793-1830*, ed. C. W. Crawley, Cambridge University Press, Cambridge 1975, s. 671-672; Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasî Tarihi, 1789-1914*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1997, s. 99-101.

⁴ *The Map of Europe by Treaty*, Vol. I, (by) Edward Hertslet, Harrison and Sons, London 1875, s. 317-319.

⁵ Ph. de Charnisay, *L'insurrection hellénique et la diplomatie européenne*, A. Foyelle, Paris 1904, s. 2-3; Harold Nicolson, *The Congress of Vienna, A Study in Allied Unity: 1812-1822*, The Viking Press, New York 1964, s. 240-256; Gulick, a.g.m., s. 663-667.

⁶ *The Map of Europe by Treaty*, Vol. I, s. 372-375.

⁷ Armaoğlu, a.g.e., s. 101-104; *The Map of Europe by Treaty*, Vol. I, s. 564-568, 571-572.

(Karlovı Vary), Troppau (Opava), tekrar Viyana, Laibach (Ljubljana) ve son olarak Verona.⁸ Bu, uluslararası ilişkilerde konferans diplomasisini getirdi ve Kongre Sistemi, Avrupa'da kolektif güvenlik için ortak bir zemin oluşturmak amacıyla farklı çıkarlara sahip güçlerin düzenli olarak nasıl bir araya gelebileceğinin işlevsel bir örneği oldu. Ancak bu siyasî sistem statüko ve hanedan meşruiyeti ilkelerinin korunmasını amaçlıyordu. Ülke içinde, basına sansür uygulanmasından parlamentoların kapatılmasına kadar, "Reaksiyon" adı verilen kamu düzensizliklerine ve sivil özgürlüklerin bastırılmasına yol açtı. Ne yazık ki, kongrelerin görevi, çoğunlukla, müttefik orduların koordineli ve çoğu zaman acımasız müdahaleleri yoluyla, Avrupa'da barışı korumaya çalışmak oldu. Ancak yine de Kongre Sistemi neticede başarısızlığa uğramaktan kurtulamadı.⁹

Avrupa'da başlayan Viyana Düzeni "Restorasyon" adıyla Fransız tesirinden kurtarılan yerlerdeki monarşilere iktidarlarını geri verince monarklar, tekrar yerlerinden olma korkusu ile beraber sıkı bir polis rejimi kurarak ülkelerini yönetmeye başladılar. Liberalizm, bir başka deyişle hürriyet fikirleri düşman olarak görüldü. Bunun sonucu olarak, Avrupa bir "devrim" ve "karşı-devrim" mücadelesine sahne olmaya başladı. Liberal doktrin, hürriyet ve belirsiz bir biçimde eşitlik kavramına dayanırken, muhafazakâr doktrin, monarşi, Kilise, sosyal ayrıcalıklar ve itaat kavramlarına dayandı. Bu ikilem, Viyana Kongresi'nden kısa bir süre sonra, çeşitli ülkelerde Viyana Düzeni'ne karşı tepkileri doğurdu.¹⁰

Almanya örneğinde mutlakiyetçi monarşik yapıları yeniden kuran yeni düzen en çok Alman üniversitelerinde tepkiye sebep oldu. Yaşanan hadiseler üzerine Metternich, 7 Ağustos 1819'da Karlsbad'da, Avusturya, Prusya ve bazı Alman devletlerinin katılımıyla bir Kongre topladı. Kongre, Alman üniversitelerinin sıkı bir kontrol altına alınmasına ve kitap ve gazetelerin sansürlenmesine karar verdi. Bu şekilde Almanya'daki reaksiyon çabuk bastırıldı. Almanya'dan sonra İtalya, Metternich için daha büyük bir sorun yaratsa da Metternich, bundan da mutlakiyetçiliğin zaferini sağlayarak çıktı. İtalya örneğinde, 1820'de İspanyol milliyetçileri ile liberallerin, Kral VII. Ferdinand'ın otokratik yönetimine karşı çıkıp ayaklanmaları ve başarı sağlamaları, İtalyan liberallerini de harekete geçirmişti. İtalyan liberalleri o

⁸ Her ne kadar Osmanlı Devleti'nin dışında gerçekleşmiş olsalar da bu kongrelere dair bazı haberlerin ve bilgilerin Eflak ve Boğdan voyvodaları ile özellikle Alikorna (Livorno) şehbenderi vasıtasıyla Bâbîâli'ye ulaştığına dair nispeten az da olsa bazı Osmanlı belgeleri mevcuttur. Görüldüğü kadarıyla Osmanlı hükümeti de olabildiğince bu gelişmeleri takip ediyordu.

⁹ Nicolson, *a.g.e.*, s. 257-273.

¹⁰ Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 105-106.

sırada, milliyetçi bir kuruluş olan Karbonari cemiyetine mensuptular. Napoli Krallığı'nda yaşanan hadiseler üzerine özellikle İngiltere'nin itirazıyla Metternich, Napoli'ye tek başına Avusturya'nın bir askerî müdahalesinden vazgeçti ve kongre fikrine eğilim gösterdi. İngiltere'yi de kongreye katılmaya ikna etti ve 20 Ekim 1820'de Troppau'da kongre toplandı. Burada da Metternich yine zafer kazandı. Zira nerede bir ihtilâl çıkarsa, büyük devletlerin askerî müdahalede bulunması ilkesini Kongre'ye kabul ettirdi. Troppau Kongresi kararlarını bildirmek üzere, Napoli Kralı da kongreye davet edildi¹¹ ve bu ikinci kongre Laibach'da (Ljubljana) Ocak 1821'de toplandı. Napoli'deki durumun Avrupa barışını tehdit ettiğine ve Avusturya'nın da Napoli'de barış ve düzeni sağlamasına karar verildi. Bunun üzerine Metternich, Napoli'ye asker gönderip ihtilâlcileri dağıttı ve Kral I. Ferdinand'ı tekrar tahtına oturttu. Kral, bundan sonra otokratik yönetimine kaldığı yerden devam etti. İtalya'da olaylar sürdü ve Napoli ayaklanması bastırılır bastırılmaz, bu kez, 1821 Mart'ında, Piyemonte'de ayaklanma çıktı. Yine Avusturya orduları burada da ihtilâlcileri hezimete uğratmayı başardı ve kraliyet restore edildi.¹²

Kongre Sistemi'nin son toplantısı 1822 yılında Verona'da yapıldı.¹³ Esasen İtalya'daki ayaklanmalar, Avusturya'yı ve diğer devletleri oldukça meşgul etmiş ve İspanya'daki gelişmelerle fazla ilgilenememişlerdi. Laibach Kongresi'nde İtalya sorunu çözümlenince sıra İspanya sorununa gelmişti. İspanya Kralı VII. Ferdinand 1820 yılında 1812 anayasasını ilan etmesine rağmen İspanyol liberallerinin ardı arkası kesilmeyen istekleriyle baş edemeyince Beşli İttifak'tan duruma müdahale etmelerini istedi. Bunun üzerine, bu kez İspanya sorununu ele almak üzere Beşli İttifak, 20 Ekim

¹¹ BOA, HAT, 1280/49632. Boğdan Voyvodası, bu hadiseleri ve bir kısım tafsilatını içeren iki kıta havadis kâğıdı ile İki Sicilya kralına yazılan davetnameyi göndermiştir: "...kral mümaileyh ile hükümdarân-ı selâse-i müşarünileyh beyninde müşavere olunmak iktiza eylediğine binaen kral mümaileyh makarr-ı hükümetinden derhal hareket ve İtalya'ya semt olup Avusturya memalikinden Karniyola (Carniola) nam memlekette kâin Laybah tesmiye olunur beldede mahall-i mülakat tahsis olunmakla şehir-i mezkûra azimet etmek davetinden ibaret olub..."

¹² Armaoğlu, a.g.e., s. 106-109, Crawley, a.g.m., s. 673-677.

¹³ BOA, HAT, 957/41080. Alikorna'da (Livorno) mukim şehbender Kaçaiti tarafından 7 Ağustos 1822 tarihli olarak takdim olunan bir kıta havadis kâğıdına göre "İtalya'da vaki Verona nam şehirde vuku' musammem olan mecliste" İspanya meselesinin ele alınacağı bildirilirken, ayrıca Amsterdam'dan Rum asilere gemiyle savaş malzemesi gönderildiği, [16 Temmuz 1822'deki Peta muharebesinde] Mavrokordatos'un hezimete uğrayarak Mesolongi'ye çekildiği, Alikorna'da Sardunya gemisine harp edevatı yüklenmeye çalışıldığı da belirtilmiştir.

1822'de Verona'da toplandı.¹⁴ İngiltere, Troppau ve Laibach Kongrelerinde yaptığı gibi, İspanya'nın iç işlerine karışılmasına karşı çıktı. Diğer devletler ise müdahale yanlısıydı. İspanya'daki ihtilâlin hangi devlet tarafından bastırılacağı sorunu, devletler arasında görüş ayrılığı doğursa da bu işi nihayetinde Fransa üzerine aldı. Öte yandan İspanya'nın Güney Amerika'daki sömürgelerinin bağımsızlık için ayaklanmış olmaları konusunda Kral VII. Ferdinand, Verona Kongresi'nden, sömürgelerindeki bu ayaklanmaları da bastırmalarını talep etti. Fakat İspanyol sömürgelerine İttifak'ın müdahale ihtimali, İngiltere'nin ve de Amerika Birleşik Devletleri'nin tepkisine sebep oldu. Verona Kongresi'nde, İspanyol sömürgeleri meselesinden dolayı Güney Amerika kıtasına müdahale konusu Birleşik Devletleri harekete geçirdi. Nitekim ABD Başkanı James Monroe, 2 Aralık 1823'te, Avrupa devletlerinin Amerika kıtalarına ayak basmalarını, ABD'nin düşmanca bir hareket olarak karşılayacağını kongreye sundu ve bu da bilindiği üzere "Monroe Doktrini" adını aldı.¹⁵

2. 1821 Yunan İsyanı ve Büyük Güçler

Yunan İsyanı başladığında, Kutsal İttifak sebebiyle siyasî ortam daha az umut verici olamazdı. Milliyetler ilkesine dayalı bir ayaklanma "neredeyse duyulmamış" bir şeydi ve 1815'te Viyana Kongresi tarafından yeniden oluşturulan Avrupa devlet sistemine hâkim olan Büyük Güçler açısından eşit derecede lanetliydi. Üstelik İngiltere dışında bu güçler, Napolyon sonrası düzenin istikrarını tehdit eden herhangi bir faaliyetin bastırılmasını dikte eden Kutsal İttifak'ın ilkelerine hâlâ bağlıydı. Çok az sayıda Yunan ihtilalci bu bağlamı anlayabilmişti. Bunlar ya diasporadan olan kişilerdi ya da isyan döneminin büyük bölümünde Yunan dış ilişkilerini yönetecek olan

¹⁴ BOA, HAT, 1145/45527. Eflak Voyvodası gönderdiği arızasında "İtalya'da vaki Verona nam şehirde akd olunan meşveret-i kebirde bast-ı makal olunan umur ve dakayıkına dair bu kullarına varid olan" sahil ihbarları gönderdiğini, bir an önce haber alınması için de tercüme edilmesini beklemeden gönderdiğini belirtmektedir. Ancak bu belge kongrenin ayrıntısını içermemektedir. Verona Kongresi ile ilgili bir başka belge için bkz. BOA, HAT, 957/41041. "Teşrinisani gurreinde Verona şehrinde mukim ma'hud bir kimesnenin Alikorna'da kâin Ancelo Kaçait nam şehbender kullarına verdiği havadisin tercümesi"ne göre "Lord Strangford nam İngiltere elçisi cenapları Verona şehrine varıp taraf-ı devlet-i aliyyeden elçi-yi mümaileyhe ita buyurulan takrir-i resmîyi ekâbir meclise ibraz eyledikde umumen düvel indinde ve bi't-tahsis İngiltere ve Avusturyalı indlerinde tahsin ve mutazammın olduğu" belirtilmektedir.

¹⁵ Armaoğlu, a.g.e., s. 109-111; Crawley, a.g.m., s. 678-682; Charnisay, a.g.e., s. 108.

Aleksandros Mavrokordatos gibi Fenerlilerdi. Yurtdışında tanınan bir lider bulabilselerdi, bu durum amaçlarına daha iyi hizmet edebilirdi.¹⁶

Aleksandros Ypsilantis 6 Mart 1821 günü Prut nehrini aşmış ve Boğdan'a girip Yunan İsyanı'nı başlatmıştı. 1821 yılının başlarında önce Tuna Prensliklerindeki (Eflak ve Boğdan) ve sonra Mora'daki ayaklanmalar, Avusturya ve Rusya imparatorları da dâhil olmak üzere Büyük Güçlerin temsilcilerinin İspanya, Portekiz ve Napoli'deki devrimci hareketlere karşı adımlar atmayı düşündüğü Laibach (Ljubljana) Kongresi sırasında başladı. Eski yaveri Prens Aleksandros Ypsilantis'in başında olduğu isyancı bir ordunun Rusya'dan Osmanlı topraklarına geçtiği haberi Çar'a ulaştı. Rus Çarı, Ypsilantis'in bu hareketini haber alınca memnun da olmuştu. Fakat Metternich, I. Aleksander'a, Laibach Kongresi'nin bu gibi ihtilâlcî hareketleri bastırmak için toplandığını hatırlatarak, Avusturya dışişleri bakanı Prens Metternich, Çar'ın büyük korkularına oynadı ve ayaklanmayı pan-Avrupa devrimci bir komplonun parçası olarak sundu. Rus Çarı, Ypsilantis'e mektup yazarak kendisini desteklemediğini belirtti. Kutsal İttifak'ın arkasındaki kurucu ruh olarak ününe sadık kalan Çar I. Aleksander, ayaklanmayı alenen kınadı ve Ypsilantis'i Rus ordusundan uzaklaştırdı. Aleksander, prensliklerdeki isyancı güçlere karşı bir Osmanlı ordusunun müdahalesine razı olduğu için başka bir harekete gerek görülmedi. Bir ay sonra, 30 Nisan'da Kutsal İttifak hükümdarları da Yunan İhtilali'ni kınadılar.¹⁷

Rusların ayaklanmayı kınaması, davaları için Balkanlar'daki yerel şeflerin desteğini almak isteyen Yunan asiler için büyük bir darbe oldu. Daha da önemlisi, Ypsilantis ve Filiki Etaireia, Yunan ayaklanmasından önce Osmanlı otoritesine karşı çıkan iki isyandan yararlanamadı. Bunlardan biri, Eflak'lı köylüleri toprak ağalarının sömürsünden kurtarmayı amaçlayan Tudor Vladimirescu'nun isyanıydı. Ypsilantis'in seferine katılmayı reddettiği zaman, Vladimirescu'nun Osmanlılarla olan bağlantılarından şüphelenen Ypsilantis'in adamları onu yakalayıp öldürdüler. Yunanistan'da

¹⁶ Ioannis D. Stefanidis, "Diplomats and Diplomacy", *The Greek Revolution, A Critical Dictionary*, ed. Paschalis M. Kitromilides, Constantinos Tsoukalas, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 2021, s. 364.

¹⁷ C. W. Crawley, *The Question of Independence, A Study of British Foreign Policy, 1821-1833*, Howard Fertig, New York 1973, s. 17; Paul W. Schroeder, *Metternich's Diplomacy at Its Zenith, 1820-1823*, University of Texas Press, Austin 1962, s. 121-122; Armaoğlu, a.g.e., s. 169-170; Stefanidis, a.g.m., s. 365-366; Gianis K. Kordatos, *Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας, Τόμος 10 Η Επανάσταση του 1821 (1821-1832)* [Yunanistan'ın Büyük Tarihi, Modern Yunanistan Tarihi, Cilt 10 1821 Devrimi (1821-1832)], Νεώτερη Β', 20ος Αιώνας, 1959, s. 305, 307, Charnisay, a.g.e., s. 34, 37-39.

ise Filiki Etaireia, 1820 yazından beri padişahın güçlerine karşı hayatta kalmak için savaşıyan Epir ve güney Arnavutluk'un asi âyanı Ali Paşa ile taktik bir ittifakı bile teşvik edemedi. Ali'nin niyetine güvenmeyen Mavrokordatos, Orta Yunanistan'daki nüfuzlu konumundan dolayı paşa ile askerî işbirliğinden vazgeçti. Ali sonunda Ocak 1822'de yenilip öldürülse de, onun isyanı, ayaklanmanın çok önemli olan ilk yılında büyük Osmanlı kuvvetlerini üzerine bağladığı ölçüde Yunan davasına fayda sağlamıştı.¹⁸

Bunlara rağmen, Yunan isyancılar, Laibach'taki kongrede ortaya çıktığı gibi, güçler arasında oybirliği bulunmayışından hâlâ yararlanabilirlerdi. Avusturya ve Rusya'nın karşı-devrimci coşkusuyla karşı karşıya kalan İngiltere ve Fransa müdahaleyi reddettiler. İngiliz başbakanı Lord Liverpool ve onun "Avrupa düşmanı" dışişleri bakanı Vikont Castlereagh, İngiltere'nin çok az çıkarı olan, savaş halindeki Avrupa kralları adına toplu eyleme karşı çıktılar. Büyük Güçleri gerçekten endişelendiren Yunan ayaklanması değil, bir Rus-Osmanlı savaşı ihtimaliydi. Rusların yayılma için Yunanları bir bahane olarak kullanacağından korkan Castlereagh'ın politikası, Rusya'ya "savaş için herhangi bir adil ve hatta makul sebep" vermekten kaçınmaktı.¹⁹

Avrupa'yı şoke eden ve müdahale ihtimalini artıran, padişahın çok sayıda Fenerli ve piskoposun infazını da içeren imparatorluğun Ortodoks tebaasına karşı sert misillemeleriydi. Asileri aforoz etmesine rağmen Patrik V. Grigorios'un 1821 Paskalya Günü'nde asılmasından sonra, Çar I. Aleksander, Laibach'tan döndükten sonra, Fener Rum Patriği V. Grigorios'un idam edilmesinin, Rus halkını heyecanlandırıldığını ve Yunan davasını benimsediğini görünce, fikrini değiştirdi ve Rumlar için harekete geçmeye karar verdi. Kapodistrias, 28 Haziran 1821'de Çar'ı, Hristiyanlara yönelik ayırım gözetmeksizin yapılan baskıya son verilmesi, yakılan veya tahrip edilen kiliselerin tamiri, Hristiyan dinine ciddi koruma ve güvence sağlanması, ayaklanan yerlerde suçlularla suçsuzların birbirinden ayrılması ve Eflâk ve Boğdan'da antlaşmaların tam olarak uygulanması ve Osmanlı birliklerinin Tuna Prensliklerinden geri çekmesini talep eden sekiz gün süreli bir ultimatomu Osmanlı Devleti'ne vermeye ikna etti. Reis Efendi, Babiâli'nin Hristiyanlara karşı topyekün savaş ilan ettiğini inkâr ederek bu ultimatomu reddetti. Buna karşılık, Rusya da büyükelçisini geri çekti.²⁰

Rusya'nın bu hareketi, diğer devletlerin de harekete geçmesini beraberinde getirince sorun devletler arası hale geldi ve bu da kontrolün Osmanlı

¹⁸ Stefanidis, a.g.m., s. 366.

¹⁹ Crawley, a.g.e., s. 19; Stefanidis, a.g.m., s. 366.

²⁰ Armaoğlu, a.g.e., s. 171; Stefanidis, a.g.m., s. 366-367; Schroeder, a.g.e., s. 177, 181; Kordatos, a.g.e., s. 312; Crawley, a.g.e., s. 18; Charnisay, a.g.e., s. 66-67, 70-71.

Devleti'nin elinden çıkması anlamına geliyordu. Ayrıca Rusya, 4 Temmuz'da diğer dört büyük devlete verdiği bir notada, Balkanlar'da gözü olmadığını belirtip, Dörtlü İttifak'a bağlı olduğunu vurguladıktan sonra, bu devletlere 1) Rusya ile Osmanlı Devleti arasında bir savaş çıkarsa, nasıl bir tutum alacakları 2) Böyle bir savaş sonunda Osmanlı Devleti yıkılacak olursa, "Türk idaresi" yerine nasıl bir düzen teklif ettiklerine dair sorular yöneltti. Rusya böylece, Osmanlı İmparatorluğu'nun yerini kimin alacağı meselesini açıkça ortaya atmış oldu.²¹

Ancak Rusya, diğer devletlerden bir destek bulamadı. Özellikle, Avusturya ve İngiltere, Osmanlı Devleti'nin yıkılması ihtimaline kesinlikle karşı çıktılar. Prusya da, bu iki devleti izledi. Çar Aleksander'ın bütün ümidi noktasında geriye Fransa kalmıştı. 19 Temmuz 1821'de, Fransa'nın istemesi halinde Cebel-i Tarık'tan Çanakkale'ye kadar yerlerde Rusya'nın onayı ile samimi ve etkin yardımını Fransız elçisine teklif etti. Buna rağmen bir Yakın Doğu macerasına girmek istemeyen Fransa bu teklife yanaşmadı. Neticede devletlerin bu yaklaşımları karşısında Rusya harekete geçmeye cesaret edemedi. Osmanlı Devleti Rus ultimatومunu reddedince, Rus elçisi 8 Ağustos 1821'de İstanbul'u terketti. Fakat özellikle İngiltere'den çekindiği için Rusya bir savaş da açmadı.²²

Çar I. Aleksander, "Türkiye ile davetkâr ve popüler bir savaşı" hesaba katsa da, Avusturya ve İngiltere'nin tepkisini kıskırtmayacaktı. Kapodistrias ona, Yunanistan'ın liberal devrimcilerin yuvası haline gelmesini önleyecek Rusya gibi muhafazakâr güçlerin müdahalesinin yararlarını vurguluyordu. Ancak çabaları, Çarın Kapodistrias'a olan güvenini yok etmek için elinden geleni yapan Metternich ve genel kaos vesvesesini yükselten Castlereagh tarafından engellendi.²³

İngiltere ve Avusturya büyükelçilerinin baskısı altında, Babiâli sonunda birliklerini Tuna'nın kuzeyinden çekmeyi kabul etti ve Hristiyan tebaasına, silahlarını bırakan Yunan isyancılara da dâhil olmak üzere, bir af garantisi verdi. Castlereagh ve Metternich'in baskısı altında olan I. Aleksander, ultimatومun şartlarını yerine getirdiğini düşündü ve daha fazla gerginlikten vazgeçti. Hâlâ müdahaleyi savunan Kapodistrias'a yazdığı gibi, Osmanlılara karşı bir savaş ilanı, asilerin "Paris yönetim komitesi"nin işine yarayacak ve "hiçbir hükümet ayakta kalmayacak"tı. Osmanlı Devleti ile bir savaştan "ne pahasına olursa olsun" kaçınılması gerektiği sonucuna varmıştı. Mağlup olan

²¹ Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 171-172; Schroeder, *a.g.e.*, s. 177.

²² Crawley, *a.g.e.*, s. 22; Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 151; Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 172.

²³ Crawley, *a.g.e.*, s. 20; Stefanidis, *a.g.m.*, s. 367.

Kapodistrias, Ağustos 1822'de, muhtemelen rakibi Castlereagh'ın intihar ettiği gün, süresiz izin aldı ve İsviçre'ye gitti.²⁴

Napolyon sonrası Avrupa'nın yeniden biçimlendirildiği ve monarşilerin restore edildiği bu devirde ortaya çıkarılması düşünülen Yunan siyasi yapısı için yönetim biçimi olarak monarşi rejimi de gündeme gelmişti. Yunanistan'da özerk bir yönetimin kademeli olarak kabul edilmesi, Büyük Güçler için ülkede cumhuriyet rejiminin kurulmasıyla bağdaşmıyordu. Bu yüzden Yunanistan'a Avrupa monarşilerinden hızla bir egemen bulma sorunu yaşandı. Dahası, Adamantios Korais'ten Theodoros Kolokotronis'e kadar birçok Yunan önde geleni, isyan hareketlerinin "Karbonarizm" ile eş tutulacağından çekiniyordu. Yunanistan tahtı için Bonaparte'lardan birisi hariç olmak üzere adaylar konusu, o zamanlar Yunanistan'da bu Karbonarizm şüphesine karşı en iyi savunma kalkanı olarak kabul edildi.²⁵ Zira Yunan İsyanı'nın liderleri, isyanın başlarından itibaren, "Viyana Düzeni" ile birbirine bağlı olan büyük Avrupa güçlerinin, ancak monarşi rejimi benimsenirse Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul edebileceklerinin farkına varmışlardı. Bu sebeple isyan liderleri, ilerleyen süreçte bir yandan da ülkeleri üzerinde hüküm sürmeyi kabul edecek yabancı bir prens arayışına gireceklerdi. Bununla birlikte, güçler arasındaki anlaşmazlıklar ve isyancıların Osmanlı kuvvetleri karşısında sergilediği istikrarsızlık, bu seçimi uzun süre imkânsız kıldı.²⁶

Avrupa hükümdarları müdahaleden kaçınırken, Yunan ihtilalciler de umutlarını kamuoyuna bağladılar. Çoğunluğu diaspora Rumları tarafından hazırlanan ve Avrupa Aydınlanmasının öğretilerini bilen beyannameleri ve anayasaları, modern öncesi kurumsal bir manzarayı dönüştürmekten çok Avrupa'nın sempatisini çekmeyi amaçlıyordu. Sorun, liberal çevrelere ne kadar çekici gelse de demokratik bakış açılarının, meşruiyet ilkesine saplanmış muhafazakâr yönetici seçkinleri üzmeye mahkûm olmasıydı. Kapodistrias'ın tavsiyesine kulak veren Yunan meclisleri ve yurtdışındaki temsilciler, başka yerlerdeki çağdaş devrimci hareketlerle herhangi bir ilişkiyi reddetmeye çalıştılar. Bunun yerine, girişimlerini, Avrupa uygarlığının ilkelerine temelde yabancı olan ve yönetimi şiddetle boyun eğdirmeye dayanan Doğulu bir "despota" karşı meşru bir ulusal kendini

²⁴ Crawley, a.g.e., s. 24-25; Stefanidis, a.g.m., s. 367.

²⁵ John S. Koliopoulos, Thanos M. Veremis, *Greece: The Modern Sequel From 1821 to the Present*, Hurst & Company, London 2002, s. 23.

²⁶ Bülent AKYAY, "Yunanistan'da Monarşinin Kurulma Süreci ve Bavyera Prensi Otto'nun İlk Yunan Kralı Olarak Tayini", *Balkan Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Kitabı I*, (ed.) Ali Hüseyinoğlu, Trakya Üniversitesi Yayınları, Edirne 2021, s. 249-250.

koruma mücadelesi olarak sundular. Yunanların vurgulamaya özen gösterdikleri bu uygarlık, “şanlı atalarına” çok şey borçluydu. Muhafazakâr Avrupa normlarına uyma niyetlerinin kanıtı olarak, devrimci otoriteler, bir Avrupa kraliyet ailesinin üyesi altında bir monarşi beklentisiyle kurumlarının geçici karakterini vurguladılar. İdeal olarak bu, bir veya daha fazla güçlü devletin ilgisini Yunan mücadelesinin kaderine çekebilecek bir seçenektir. Yine de, Ekim 1822’de Verona’da toplanan Büyük Güçlerin bir Yunan delegasyonunu kabul etmeyi reddetmesinin gösterdiği gibi, bu saygınlık ve tanınma arayışı zorlu bir görev idi.²⁷

3. Yunan İsyanı Sırasında Konsolosluklarla Olan İlişkiler

3.1. İsyanın Başlangıcında Konsolosluklar

1821 yılı Mart ayı sonlarına doğru Mora’da başlayan Yunan İsyanı, başta kıyılar ve adalar olmak üzere birçok şehirde konsolosluklar, konsolos vekilleri ve konsolosluk temsilcilerinden oluşan geniş bir konsolosluk ağını karşısında buldu. Ayaklanan Yunanlar, Osmanlı İmparatorluğu’nun ikili antlaşmaları temelinde kurulmuş olan konsoloslukları fiilen devraldı. Patra şehri, 19. yüzyılın başından beri Mora’nın konsolosluk merkezi haline gelmişti. 1821 yılı Mart ayında Patra’da İngiltere, Avusturya, Fransa, İspanya, Hollanda, Prusya, Rusya ve İsveç’in konsoloslukları bulunuyordu. Konsoloslar arasında önemli oranda Rumun bulunduğu belirtilmelidir. Patra örneğinde, şehirde bulunan yedi konsolostan üçü İyon adalarından olan Rumlardı: Bunlar Rusya konsolosu İoannis Vlassopoulos, İsveç konsolosu Loudovikos Stranis, Avusturya ile Prusya konsolosu olarak da Andreas Kontogouris. Elbette, başta Rusya’nın olmak üzere, bu Rum konsolosların bölgelerinde Filiki Etaireia propaganda için uygun bir zemin bulabildi ve gizli eylemlerinin çoğunu konsolosluk imtiyazlarının arkasına saklayabildi.²⁸

Ege denizinde Taşoz’dan Girit’e ve Eğriboz’dan Rodos’a kadar neredeyse tüm büyük adaları kapsayan konsolosluk ağının yanı sıra Serifos, Sifnos, Folegandros, Skopelos, Tinos, Kea, Antiparos, Simi, Patmos ve tabii Ydra ve Spetses gibi diğer adalarda, ayrıca Kıta Yunanistan’da ve Mora’da, Atina, Arta, Patra, Nafplio, Kyparissia ve Tripoliçe gibi yerlerde konsolosluk şubeleri vardı.²⁹

İsyanın başlamasıyla birlikte, Patra ve Kalamata gibi yerlerdeki çeşitli yerel ihtilalci yetkililer, Yunan ayaklanması kararını resmî yazıyla konsoloslara

²⁷ Stefanidis, a.g.m., s. 367-368.

²⁸ Giorgos Georgis, *Στις Απαρχές της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής* [Yunan Dış Politikasının Başlangıcında], Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1996, s. 69-70, 74.

²⁹ Georgis, a.g.e., s. 72-73.

duyurdular. Çoğunlukla konsoloslardan iltimas, yardım ya da en azından tarafsızlık talep ettiler. Patra'daki İngiliz ve İspanyol konsolosları ile Kyparissia'daki İngiliz konsolos yardımcısının Türk yanlısı tavırları dışında, diğer devletlerin konsolosluk temsilcileri oldukça Filhelen bir tarafsızlık sergilediler.³⁰

3.2. İsyan Sürecinde Yunanistan'da Konsolosluklarla İlişkiler

23 veya 26 Mart 1821'de Akhaya İhtilalci Yönetimi, Patra'daki yabancı ülke konsoloslarına bir nota verdi. Bu, Petrobey Mavromikhalis'in 23 Mart'ta Kalamata'daki konsolosluk temsilcilerine verdiği notadan sonra ihtilalin ikinci duyurusu oldu. Akhaya yönetiminin notası, Yunan Hristiyan milleti adına konsoloslara iletili ve 23 Mart'ta tüm konsolosları bir toplantıya çağıran ve Padişahın Hristiyanları silahsızlandırma emrine göre reayanın silahlarını teslim etmeleri yönünde nüfuzlarını kullanmaları için onlardan ricada bulunan şehrin Türk yetkililerinin girişimine karşı bir girişimdi. Konsoloslar, verilen bu notaya tarafsızlıklarını korumak istedikleri ve içeriğini hükümetlerine iletecekleri şeklinde yanıt verdiler. Türk idaresinin konsolosluk toplantısını düzenleme girişimine, İyon adalarının isyan hareketine herhangi bir katılımını engellemek için zaten hareket etmekte olan İngiliz konsolosu tarafından kesin destek verildi.³¹

İngiliz hükümeti, sıkı bir tarafsızlık politikası izliyordu. Metternich ile işbirliği yapıyor ve İyon adalarındaki İngiliz komiserine sadece Yunan hareketine sempati duymamasını değil, aynı zamanda onu isyancı bir hareket olarak kabul etmesini ve dolayısıyla Yunanistan'a hak tanımamasını, ne Yunan isyancıların ne de Yunan donanmasının İyon adalarına yaklaşmasına izin vermemesini talimat olarak vermişti. Aynı talimatları konsoloslarına da verdi.³²

İngiltere konsoloslu, usulen İstanbul'daki İngiliz büyükelçiye tâbi olsa da, görünüşte tarafsız ama pratikte Osmanlı Devleti yanlısı politika izleyen, İyon adaları yöneticisi Thomas Maitland'ın tam bağımlılığı altında olan Philip James Green idi. Green, asilerin gözünde, Patra kalesinde mahsur kalan Türk ağaların kurtarıcısı ve Patra'daki isyanın adeta “uğursuz bir iblisi”ydi. Yunan ihtilali otoriterleri, Nisan 1821'de onu Yunan karşıtı tutum

³⁰ Georgis, *a.g.e.*, s. 85.

³¹ Georgis, *a.g.e.*, s. 75-76.

³² Crawley, *a.g.e.*, s. 20-21; Kordatos, *a.g.e.*, s. 312.

sergileyerek tarafsızlığı bozmakla ve hatta onlara karşı casusluk yapmakla suçladılar.³³

Konsolos Green aleyhindeki şikâyet yurtdışında da yayıldı ve isyan hareketi üzerinde olumlu bir etkisi oldu. Bir yıl sonra, Nisan 1822'de Konstantinos Polykhroniadis, Georgios Praidis'e konsolos Green'e karşı protestonun iyi bir sonuç verdiğini yazdı. 1822'den sonra İngiliz konsolosu, Yunan karşıtı faaliyetlerine devam edeceği İyon adalarından Zakynthos'a gitti. İspanya konsolosu Enrico Schielin de, kuru üzüm ticaretiyle tamamen bağlantılı olarak Osmanlı yanlısı bir duruş sergiledi. Bu yüzden asiler tarafından Green ile birlikte ona "Türk Hristiyanları" adı verilmişti.³⁴

Mora'daki tüm Mani bölgesi, Metropolit Germanos'un ayaklanma çağrısına hemen yanıt verdi ve Petro-Bey denilen bölgenin lideri Petros Mavromikhalis adamlarıyla Mesenya'daki isyanı genişletti. Kalamata'da bir Senato veya Yürütme Konseyi oluşturuldu. Kalamata, Patra'dan sonra en fazla konsolosluk temsilcisine sahip olan yerdi. Başkaldıran bu isyancıların esasen diplomatik ilk eylemi, Mesenya'nın merkezindeki bu konsolosluk temsilcilerine yapıldı. 28 Mart'ta Petros Mavromikhalis ve Mesenya Senatosu tarafından Avrupa saraylarına bir nota gönderildi. İsyanın başarısı için tüm Avrupalı nesillerin destek ve yardımları istendi. Belge, Moralı Yunanların "tiranlara" saldırmak için oybirliğiyle aldığı kararı ifade etmektedir. 23 Mart 1821'de Kalamata'nın Sparta ve Mesenya kamplarında yazılmıştır. Kalamata'daki İngiliz konsolosluk temsilcisi ve Mesenya Senatosu'nun yayınladığı bildirinin alıcısı İgnatios Ioannou Khatzigiannoulis idi.³⁵

Spartalı birliklerinin başkomutanı sıfatıyla Petros Mavromikhalis'in ve senato üyelerinin imzaları bulunan ve Avrupa'ya yapılan bir yardım çağrısıydı: "...Adil ve kutsal girişimimizin amacına daha çabuk ulaşabilmek, haklarımızı yeniden kazanmak ve talihsiz ulusumuzu yüceltmek için Avrupa'nın tüm medenî uluslarından yardım istiyoruz. Anamız Yunanistan,

³³ Georgis, *a.g.e.*, s. 76; Konsolos Green'in hakkındaki şikâyet için bkz. Philip James Green, *Sketches of the War in Greece: In a series of extracts, from the private correspondence of Philip James Green*, Thomas Hurst and Co., London 1827, s. 273-275.

³⁴ Georgis, *a.g.e.*, s. 77, 79.

³⁵ Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 138; Georgis, *a.g.e.*, s. 80-81; Charles Strupp, *La Situation Internationale de la Grèce (1821-1917): Recueil de Documents*, Die Verbindung, Zurich 1917, s. XIII; Green, *a.g.e.*, s. 272-273.

üzereinize yayılan aydınlığın merkeziydi; bu nedenle, aktif hayırseverliğinizin çabalarına güveniyor. Silahlar, para, tavsiye. Senden beklediği budur...”³⁶

İhtilal yönetiminin hakim olduğu yerlerde konsolosluk prosedürleri olayların girdabında aşıldı. Patra olaylarından sonra, Mora'daki konsolosluk temsilciliği konusu etkisiz hale geldi. Sadece Ege adalarında konsoloslar, adalar denizinde yabancı filoların mevcudiyeti ile desteklenen yetkileri ve ayrıcalıkları konusunda ısrarlarını sürdürdüler. Savaş gemilerinin kaptanları, konsolosluk yargısı lehinde müdahalede bulunarak, denizcilik ve ticaretin ihtiyaçları için gerekli olan faaliyetlerin sürmesine destek oldular.³⁷

Yunan geçici hükümetinin kurulmasıyla ilk Yunan Dışişleri Bakanı³⁸ olan Theodoros Negris, konsolosluk akreditasyonunu ve yargı yetkisini fiilen tanıdı ve 4 Mayıs 1822 tarih ve 124 numaralı protokol ile ihtilalciler tarafından kontrol edilen yerlerdeki tüm konsoloslara hitaben bir duyuru yaptı. Bu genelge ile tüm isyan bölgelerinden gelen milletvekillerinin aldığı bir kararla Epidauros'ta Geçici Hükümet'in kurulduğunu konsoloslara bildirdi. Yunan bakan ayrıca konsoloslara, konsolosluk temsilcileri ile bakanlığı arasında resmî iletişimi başlatma arzusunu da vurguladı. Genelgeye, hükümetin yasal statüsünü dayandırdığı Epidauros Anayasası'nın bir kopyası da eklendi. Yabancıların çıkarlarının her zaman gözetileceği konusu da net bir şekilde ifade edilerek, Yunanistan, uluslararası hukuka ve uluslararası ilişkiler hukukunun yükümlülük ve

³⁶ Prokesch von Osten, Anton Freiherrn, *Geschichte des Abfalls der Griechen vom Türkischen Reiche im Jahre 1821 und der Gründung des Hellenischen Königreiches*, Dritter Band, C. Gerold's Sohn, Wien 1867, s. 70-71; Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 138.

³⁷ Georgis, *a.g.e.*, s. 102.

³⁸ Theodoros Negris (İstanbul, 1790 - Nafplio, 22 Kasım 1824) Yunan İhtilali sırasında geçici hükümetlerde yer alan siyasetçidir. Paris maslahatgüzarı Nikolaki Mano 1821 Yunan İsyanı arifesinde sağlık sorunları gerekçesiyle görevinden ayrılma talebinde bulununca yerine Todoraki Negri Komis Efendi (Theodoros Negris) atandı. Bkz BOA, HAT, 1188/46811. Paris maslahatgüzarlığına getirilen Todoraki Negri daha önce Boğdan Voyvodası Kalimaki'nin kapı kethüdalığında bulunmuştu. Fenerli toplumuna sonradan entegre olmuş İtalyan kökenli bir aileye mensuptu. Fransa'ya gitmek üzere hareket ettiğinde Mora'da isyan yeni başlamıştı. Mora yakınlarında bindiği gemiden ayrılarak isyancılara katıldı. Onun firarı üzerine Viyana ve Londra'daki Rum maslahatgüzarları da görevlerinden azledildi. Bkz. Musa Kılıç, “İlk İkamet Elçilerinin Halefleri Rum Maslahatgüzarlar (1800-1821)”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 38, Sayı 65, Eylül 2019, s. 270-271; Aydın Çakmak, *Türk Dışişleri Teşkilatının Gelişimi: Hariciye Nezâreti*, Ötüken Yay., İstanbul 2020, s. 35. Yüksek eğitilmiş, çok dilli ve aktif biri olan Negris, Boğdan'da geniş bir idarî deneyim kazandı. 1818'de Filiki Etairia'ya girdi ve en aktif üyelerden biri oldu. Paris'teki maslahatgüzarlık görevine giderken bir Türk elçisi kıyafetiyle Ydra adasına geldi ve orada Yunan mücadelesine katıldığını ilan etti. Georgis, *a.g.e.*, s. 122.

düzenlemelerine gönüllü olarak katılmış oldu. Aynı gün Negris, deniz ablukasının ilan edildiğini de konsoloslara ilettili.³⁹

Abluka ve sonuçları, 1822-1824 yılları arasında Yunan Dışışleri Bakanlığı ve donanması ile olduğı kadar Ege adalarının yerel makamları ile olan konsolosluk faaliyetlerinin ve konsolosluk ilişkilerinin ana konusu oldu. Deniz ablukası, Geçici Hükümetin 13/25 Mart 1822 tarihli kararına⁴⁰ dayanılarak uygulandı. Karar, Dışışleri Bakanı'nın 4/16 Mayıs 1822 tarih ve 125 numaralı genelgesi ile konsoloslara iletildi. Abluka kararı, Yunan kontrolündeki denizlerde olayları düzenleme niyetine rağmen, öngörülen geniş kapsamı ve birçok konudaki belirsizlikleri ve boşluklarıyla bıraktığı hareket özgürlüğü sebebiyle büyük sorunlar yarattı. Yunan savaş gemilerinin müteakip eylemleri, konsolosların ve yabancı donanma subaylarının tepkisini uyandırdı. Geçici Yunan Hükümeti sürekli özür dilemek ve açıklama yapmak zorunda kaldı. Sonunda, 11 Ağustos 1822'ye gelindiğinde ilk kararı sınırlayan ikinci bir karar açıkladı. Ablukanın yarattığı sorunlara rağmen, Yunan hükümetinin yargı yetkisinin sorgulanması, Avrupa gemileri tarafından taşınan malların varış yerinin veya mülkiyetinin doğrulanmasının zorluğu ve esas olarak korsanlığın sürekli olarak kolay evrim geçirmesi nedeniyle, yabancı savaş gemilerinin komutanları ile Yunan gemileri arasındaki sürtüşmeler ve konsolosların sürekli eylemlerinin, Yunan İhtilali'nin ilk diplomatik başarısı olan tarafsızlığın tanınmasını başlattığı düşünülmektedir. Geçici Hükümet tarafından uygulanan deniz ablukasının tarafsızlık beyanı ve dolaylı olarak tanınması Yunan tarafını heyecanlandırdı ve Devlet Baş Sekreteri ve Dışışleri Bakanı Negris bunu denizci Yunan adalarının seçkinlerine duyurmak için acele etti.⁴¹

Akdeniz'deki İngiliz Komodor Hamilton tarafından ablukanın tanınmasını, Ocak 1823'te Fransa Kralı XVIII. Louis'in Yunan esirlerin herhangi bir ana gemiye ve Fransız kaptana transferini yasaklayan kraliyet kararnamesi takip etti. İngiliz Dışışleri Bakanı George Canning aynı yıl Yunanlıları savaşan taraf olarak tanıdığını ilan etti. Böylece, üç yıl içinde İhtilal, uluslararası konumunu pekiştirmiş ve ustaca dâhil olduğı denizcilik ve konsolosluk ilişkileri ağı aracılığıyla savaş ve deniz ticareti alanında resmî olarak eşit muameleyi sağlamış oldu. Yine de Ege'deki konsolosluk temsilcileriyle olan

³⁹ P. M. Kontogianni, *Ιστορικά Έγγραφα Αναφερόμενα εις την Ελληνικήν Επανάστασιν (εκ των Αρχείων του Υπουργείου των Εξωτερικών)*, Βιβλιοπωλείον Ι. Ν. Σιδέρη, Εν Αθηναις 1927, s. 6-7; Georgis, *a.g.e.*, s. 102-103; Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 168-170; Charnisay, *a.g.e.*, s. 85.

⁴⁰ Abluka deklarasyon metni için bkz. Green, *a.g.e.*, s. 287-288; Charnisay, *a.g.e.*, s. 85.

⁴¹ Georgis, *a.g.e.*, s. 103, 105-106; Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 172.

anlaşmazlıklar, Kapodistrias'ın 1828'de Mora'ya gelişine kadar ihtilal boyunca devam etti. Yunan makamlarının konsolos yardımcılarının ve konsolosluk temsilcilerinin ayrıcalıklarını tanımayı reddetmelerindeki ana argüman, konsolosluk statülerinin Babıâli tarafından verilen tanıma belgelerine dayandığı ve herhangi bir Yunan hükümetine akredite olmadıklarıydı.⁴²

4. Yunan Dışişleri Bakanlığı'nın Kurulması İçin İlk Çalışmalar

Konsolosluklar, konsolosluk vekillikleri ve konsolosluk temsilcilikleri, ihtilalin ilk yıllarında, yaşanan anormal durumun getirdiği tüm sorunlarla birlikte faaliyetlerine devam ettiler. Fakat icraatlarının yasal temeli olan Babıâli'nin onayı artık tersyüz olduğu için ayrıcalıklarına ve yargı yetkilerine, çeşitli yerel ihtilalci yetkililer tarafından defalarca meydan okundu. Bunların yeniden akreditasyonları için bir dışişleri servisinin varlığı gerekiyordu. Aynı zamanda, icraatlarının devamı veya faaliyette olan konsoloslukların tanınması talebi, Yunan İhtilali'nin tanınması anlamına geliyordu. Tüm bu konuların düzenlenmesi ve genel olarak farklı devletlerin resmî organları ile temasın sağlanması için bir dışişleri yapılanmasının kurulması ihtiyacı ivedilikle ortaya çıktı.⁴³

Dışişleri Bakanlığı⁴⁴ pozisyonu ilk olarak Epidauros'ta toplanan Birinci Yunan Meclisi'nin kabul ettiği ilk Yunan Anayasası olan 1 Ocak 1822 tarihli Epidauros Anayasası ve 15 Ocak 1822'de Yunanistan Geçici İdaresi'nin kurulmasıyla oluşturuldu. Bu anayasanın, idarenin kurulmasına ilişkin Üçüncü Bölümünde ve özellikle de 22. maddesinde, yürütme organının sekiz bakan seçmesini öngörmüştür; bunlardan ilki, Dışişleri Bakanlığı kontrol yetkisine sahip olan Devlet Baş Sekreteridir.⁴⁵ 15 Ocak 1822'de Yürütme, üyelerinin aynı gün atanmasından hemen sonra, bakanları atadı. Devletin ilk

⁴² Georgis, *a.g.e.*, s. 107-108, 111.

⁴³ Georgis, *a.g.e.*, s. 121.

⁴⁴ Bu ilk dönemde idarî yapı kollarının başındakiler için “Bakan” anlamında Μνίστρος (Ministre) kelimesi kullanılıyordu. “Bakan” anlamındaki Υπουργός kelimesi 2. ve 3. dönemde geçse de daha sonraları, 1844 Anayasası ve bakanlıkların teşkilatlanması hakkında 1846 sayılı kanunla unvan olarak yeniden kullanılmaya başlandı. Bkz. Georgios D. Dimakopoulos, *Η Διοικητική Οργάνωσις κατά την Ελληνική Επανάσταση 1821-1827, Συμβολή εις την Ιστορίαν της Ελληνικής Διοικήσεως* [1821-1827 Yunan İhtilali Sırasındaki İdarî Teşkilatlanma, Yunan Yönetiminin Tarihine Katkı], Διδακτορική Διατριβή, Τύποις Αδελφών, Ev Αθηναίς 1966, s. 99 dn 2. Dışişleri Bakanı pozisyonu 1823 Astros Anayasası'nda öngörülmemişti. Dış ilişkiler, Yunanistan Geçici İdaresi Yürütme Genel Sekreteri tarafından ele alındı. Aleksandros Mavrokordatos, Konstantinos Zografos ve Georgios Glarakis, 1823'ten 1827'ye kadar bu pozisyonda görev yaptı. <https://200years.mfa.gr/mfa-history/first-ministers-of-foreign-affairs/>

⁴⁵ Dimakopoulos, *a.g.e.*, s. 99.

Genel Sekreteri, Dışişleri Bakanı ve Bakanlar Kurulu Başkanı olarak çok yönlü Fenerli Theodoros Negris atandı.⁴⁶ Mayıs 1822'de İtalyan Filhelen Vincenzo Gallina, bakanlığın ilk genel sekreteri olarak atandı. Negris'in dışişleri bakanı olarak görev süresi, Mart 1823'te Astros'ta düzenlenen İkinci Ulusal Meclis'e kadar sürdü.⁴⁷

İlk Dışişleri Bakanı Negris'in en önemli diplomatik faaliyetleri, Türklerin elindeki sahillere yönelik deniz ablukası ilan edilmesi, İyon adaları yöneticisi Thomas Maitland'e protesto çekilmesi, Yunan hükümrancılığının düzenlenmesi için yabancı konsoloslara duyuru yapılması ve Avrupa ülkelerine durum tespit heyetlerinin gönderilmesi idi. 13 Mart 1822'de Korinth'te Yürütmenin Başkanı Aleksandros Mavrokordatos ve Dışişleri Bakanları Theodoros Negris tarafından imzalanan ablukanın ilanı, Yürütmenin ve Dışişleri Bakanlığı'nın ilk eylemleri arasında yer aldı.⁴⁸ Esas olarak yabancı kaptanlara yönelik olan bildiri, Yunan filosuna herhangi bir bayrak taşıyan ticarî gemilerden şüphelenme ve tutuklama hakkı veriyordu. Bildirinin hukukî statüsü, Bağımsızlık ilânına ve ulusun haklarını savunmak için bir merkezî yönetim kurulmasına dayanıyordu.⁴⁹

Ancak bu abluka, Doğu Akdeniz ticaretinde uluslararası alanda büyük sorunlar yarattı. Zira Yunan kaptanlar birçok kez ablukanın ilanını bir korsanlık emrine dönüştürdüler, bu da Ege'deki yabancı savaş gemilerini sürekli hareket halinde olmaya ve subaylarını zorunlu olarak çeşitli Yunan makamları ile temas kurmaya ve konsolosluk temsilcilerini özellikle kaptanlar ve tüccarlar olmak üzere çeşitli yabancı uyrukluların taleplerini işleme koymak için harekete geçmeye zorladı. Bu gerçek, hükümetlerinin ısrarla reddetmesine karşın, konsolosları ve donanmalarının subayları tarafından Yunan makamlarının fiilî olarak tanınmasını sağladı.⁵⁰

Yunan Geçici Hükümeti, kendisini savunması gerektiğine inanarak 27 Nisan 1822'de Avrupa'nın Büyük güçlerine resmî bir bildiriyle hitap etti.⁵¹

“...Yunanistan özgürlüğü için savaşıyor... On üç ay boyunca, halkımız umduğundan daha fazlasını yaptı. Dünyanın geri kalanı tarafından

⁴⁶ Spyridonos Trikoupis, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως* [Yunan İhtilali Tarihi], Τόμος Β', Έκδοσις Δευτερα, Εκ της εν τη Αυλή του Ερυθρού Λέοντος Τυπογραφίας Ταυλόρου και Φραγκίσκου, Εν Λονδίνω 1861, s. 142; Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 142; Georgis, *a.g.e.*, s. 121-122.

⁴⁷ Georgis, *a.g.e.*, s. 121-123, 126; Charnisay, *a.g.e.*, s. 82-84.

⁴⁸ Kontogianni, *a.g.e.*, s. 4-5; Georgis, *a.g.e.*, s. 123.

⁴⁹ Georgis, *a.g.e.*, s. 124.

⁵⁰ Georgis, *a.g.e.*, s. 124.

⁵¹ Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 171-172.

terk edilerek, arkasında şanlı bir geçmişin hatırasına sahip olan ve sonunda kendi sefaletine itilen Yunanistan, şanlı ve acılı bir kariyer izlemeye devam edecek ve Hristiyan halklara, anavatanları için savaşı, bu mücadelede kazanmaya ya da ölmeye kararlı bir halk görüntüsü vermeye devam edecektir..."

Daha sonra önemli bir olay, 1823 yılının Mayıs ayına gelindiğinde geçici yönetimin İngiltere'den dış borç alma kararıdır ki bu en azından İhtilalin devlet organlarının fiilen tanınmasını öngören bir eylemdi. Bağımsız Yunanistan'ın aldığı bu ilk dış kredinin tüm olumsuz yönlerine ve sonuçlarına rağmen neticesi, ulusal restorasyonun başlangıcı olarak Avrupa'da ihtilalin tanınmasının en ciddi hareketi oldu.⁵²

5. 1822 Verona Kongresi ve Papalık ile İlişki Kurma Girişimleri

1822 yılı yazı sonlarında Yunan isyancılar, Avrupa hükümdarlarının Verona'da bir toplantı düzenleme niyetlerini öğrendikleri zaman bu konferansta, Hristiyan devletler önünde davalarını sunabilecekleri ve çok ihtiyaç duydukları yardımı alabileceklerine yönelik umutları arttı. Ancak Yunanlar açısından sorun olan husus bu toplantının başlıca sebebinin Avrupa'da liberalizmin ve devrimin yayılmasını önlemek amacını taşımasıydı. Yunan davası adına yardım istemek için aslında kötü bir zamandı ve de Verona'da toplanan kişiler tüm politikaları muhafazakârlığı ve meşru yönetimi korumaya yönelik kişiler olduklarından onlara karşı sempati duymayacak olan insanlardı.⁵³

Yunan geçici hükümeti, "Verona'daki kongrede toplanan Hristiyan hükümdarlara" hitap eden 29 Ağustos 1822 tarihli dokunaklı bir mektup gönderdi. Hükümet başkanı Mavrokordatos, Mesolongi kuşatılmasına karşı savunmayı organize etmek için ayrıldığından Argos'ta kaleme alınan belge başkan vekili Athanasios Kanakaris ve Devlet Sekreteri ve Dışişleri Bakanı Theodoros Negris tarafından imzalandı.⁵⁴

Bu dinî ve ulusal referansları oldukça yüksek bir bildiriydi. "*Yunanistan'ın Hristiyan adının düşmanı ile yüzleşmesinden bu yana on sekiz ay geçti. Muhammed'in tüm güçleri, Yunan ulusunu uzun süredir ezen ve yalnızca ona ölümcül darbeyi indirmeyi amaçlayan demir eli desteklemek için*

⁵² Georgis, a.g.e., s. 128.

⁵³ Charles Aaron Frazee, *The Orthodox Church of Greece from the Revolution of 1821 to 1852*, (Indiana University Ph. D. Thesis 1965), University Microfilms Inc., Ann Arbor Michigan 1967, ss. 135-136; Stefanos P. Papageorgiou, "Yunan İhtilal Yönetiminin Vatikan ve Aziz Yoannis Şövalyeleri Tarikatı ile İlişkileri", *Modern Yunan Tarihinden Kesitler*, Çev. Murat Issı, Yazılama Yayınevi, İstanbul 2015, s. 38-39; Kordatos, a.g.e., s. 432.

⁵⁴ Driault ve Lhéritier, a.g.e., s. 188-189.

silahlanıyor. Sel gibi kan döküldü; ama her yerde muzaffer olan Haç bayrağı, Attika, Euboea, Boiotia, Akarnania, Aetolia, Tesalya ve Epirus'un büyük bölümünde, Girit adasında ve Ege Denizi'ndeki surlarda dalgalanıyor."⁵⁵

Yunanlar ayrı bir bağımsız siyasî yapı istediklerini, aksi halde silah bırakmayacaklarını açıklıyorlardı. Avrupa güçleri ile Osmanlı Devleti arasındaki antlaşmaya da rıza göstermeyeceklerdi. "Bu durumda, Türkiye'yi tanıyan herkes için açıktır ki, Yunanlar, ibadetin, hayatın bütünlüğünün vatandaşlarının, mallarının ve onurlarının tek garantisi olan ayrı, bağımsız ve ulusal bir varoluşun garantisini fethedilmeden veya elde etmeden silahlarını bırakamazlar. Barışın korunmasından endişe duyan Avrupa, Yunan ulusunu genel bir barış sistemi ile ilişkilendirmek amacıyla Babîâli ile müzakere etmeye tenezzül ederse, Yunanistan'ın geçici hükümeti hiçbir antlaşmaya rıza göstermeyeceğini resmen ilan etmek için acele eder." Yunan teklifinin reddedilmesi halinde bildirinin yine Hristiyanlık vurgusu eşliğinde bir protesto haline geleceğini vurguladılar. "Hükümdarların buluşmasını canlandıran dindarlık, insanlık ve adalet duyguları, söz konusu hükümetin haklı talebinin uygun şekilde karşılanacağını ummaktadır. Her şeye rağmen Yunanistan hükümetinin teklifi reddedilirse, mevcut bildiri tüm Yunanistan'ın bu günden itibaren Avrupa ve büyük Hristiyanlık ailesine güvenle hitap ederek ilahî adalet tahtının ayaklarına bırakacağı resmî bir protestoya eşdeğer olacaktır."⁵⁶

Yunan geçici hükümetinin Verona'daki konferansa bir delegasyon gönderme projesine paralel olarak Papalık ile de temas kurulması yönünde bir öneri ortaya çıktı. Yunanların kendilerini içinde buldukları zor durumda, hükümet yetkilileri Papa'nın, davalarına "yeni bir haçlı seferi" olarak bakabileceğini tasavvur ettiler. Yunan Hükümeti, Papalık Devletleri'nin Yunanistan'dan Adriyatik'i geçerek oraya sığınan mültecileri koruma konusundaki istekliliğinden cesaret aldı. Daha 18 Temmuz gibi erken bir tarihte, Başkan Mavrokordatos, Papalık Devlet Sekreteri Kardinal Consalvi'ye yazdığı mektupta şunları yazdı: "Tam bir imha tehdidi altında olan bir Hristiyan ulusun feryatları, Hristiyan âleminin başının merhametini görme hakkına sahiptir". Yunan hükümet başkanının Papalık'tan "Hristiyanlığın başı" olarak söz edebilmesi, Yunanistan'daki Ortodoks düşüncesinde önemli bir

⁵⁵ Alexandre Soutzo, *Histoire de la Revolution Grecque*, Firmin Didot, Paris 1829, s. 237-239; Driault ve Lhéritier, a.g.e., s. 188.

⁵⁶ Soutzo, a.g.e., s. 239-240; Driault ve Lhéritier, a.g.e., s. 188-189.

değişikliği temsil ediyordu. Mektup, Kardinal ile Yunan davası hakkında görüşmek üzere bir elçi heyetinin gönderilmesiyle ilgiliydi.⁵⁷

Yunanistan'ın geçici hükümeti, Verona'da onları temsil etmesi için Kont Andreas Metaksas ve Pikolos'a karar verdi. Bunlar üç mektup taşıyorlardı; biri yukarıda bahsedilen ve Verona'daki tüm hükümdarlara hitap edendi. Bu mektup “müttefik liderlere ve monarklara, Yunanistan'ın içinde bulunduğu durumu, haklılığını ve meşru taleplerini” anlatıyordu. Yalnızca Çar'a yönelik başka bir özel mektup vardı. Bu özel mektupta aynı mezhepten olmaları sebebiyle doğal müttefik kabul ettikleri I. Aleksander'a hitaben, yapılan yüksek bağışlardan ötürü Yunan halkının minnettarlığı vurgulanarak Çar'a karşı nesilden nesile aktarılan dostluk hisleri belirtiliyordu. Ortodoks çarların soyundan gelen Kurtarıcı'nın sıkıntı çeken Yunanistan'ın yok edilmesini istemeyeceğini umduklarını içeriyordu. Son olarak üçüncüsü Papa VII. Pius'a gönderilmek üzere olan mektup idi. Bu mektupta Yunanistan'ın “barbarların boyunduruğundan” kurtarılması için yardımcı olunması hususunda yalvarılıyordu. Üç mektubun içeriği temelde aynı idi; Yunanların bir daha Osmanlılara boyun eğmeyeceklerini ve teslim olmayacaklarını ilan ediyorlardı. Hristiyanlık için İslam güçlerine karşı verdikleri mücadelede yardım talep ediyorlardı. İki temsilcinin ayrılması öncesinde, Pikolos hastalanınca onun yerini bir Fransız Filhelen olan Kaptan Jean Philippe Paul Jourdain aldı. Jourdain ve Metaksas, Papalık Devletleri'ndeki Ancona'ya gitmek üzere Ydra'dan yelken açtılar. Yunan heyeti kongrenin resmî başlama tarihinden bir ay önce 22 Eylül'de Ancona limanına vardığında, Doğu'dan gelen insanlar için olağan bir prosedür olarak karantinaya alındılar.⁵⁸

Osmanlı Devleti Verona Kongresi'ne dair bazı haberleri ve bilgileri Alikorna (Livorno) şehbenderi Ancelo Kaçaiti⁵⁹ vasıtasıyla alıyor, bu gelişmeleri takip ediyordu. Yunan geçici hükümeti temsilcisi ile ilgili olarak Şehbender Kaçaiti, Yunan asilerden Andreas Metaksas'ın Verona Kongresi'ne gelmeye çalışmasını, 40 gün karantinada beklemesi gerekirken bu sürenin 10 gün

⁵⁷ Frazee, *a.g.e.*, s. 136.

⁵⁸ Jean Philippe Paul Jourdain, *Mémoires historiques et militaires sur les événements de la Grèce depuis 1822, jusqu'au combat de Navarin*, Tome 1, Brissot-Thivars, Paris 1828, s. 144; Spyridonos Trikoupi, *Ιστορία της Ελληνικής Επαναστάσεως* [Yunan İhtilali Tarihi], Τόμος Τρίτος, Έκδοσις Δευτέρα, Εκ της εν τη Αυλή του Ερυθρού Λέοντος Τυπογραφίας Ταύλoρου και Φραγκίσκου, Εν Λονδίνω 1862, s. 16, 20; Frazee, *a.g.e.*, s. 136-137; Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 189; Strupp, *a.g.e.*, s. XVII; Soutzo, *a.g.e.*, s. 240-241; Papageorgiou, *a.g.m.*, s. 39-41; Kordatos, *a.g.e.*, s. 433; Charnisay, *a.g.e.*, s. 109.

⁵⁹ Fecaet, Kacayti, Kacait vb. farklı şekillerde adı okunabilen bu şehbenderin Angelo de Cazzaiti olması gerektiği hakkında bkz. Aydın Çakmak, *a.g.e.*, s. 29, dn 83.

indirilerek Ancona zabiti tarafından pasaportları verilmiş ise de kim olduğu ortaya çıkınca Avusturya sınırından geri çevrildiğini ve Papalık topraklarına döndüğü bilgisini vermiştir.⁶⁰

Papa'ya gönderilen mektup, huzura kabul edilme ve Verona'ya ulaşmak için Papalık Devletleri'nden geçmek üzere güvenli bir geçiş izni talebiyle birlikte kendisine iletildi. Mektupta, Yürütme Konseyi Başkan Yardımcısı Athanasios Kanakaris, Yunan hükümetinin Papa'ya duyduğu saygıyı ve onun mültecilere yardım etmesini ne kadar minnettar olduğunu yazmıştı. Yunanlar ayrıca Verona'daki konferansta onlar adına aracılık etmesi için Papa'dan bir iyilik daha istemeye cüret ettiler. Mektuba göre dört yüzyıl boyunca Yunanlar acı çekmişlerdi ve şimdi özgürlük yaklaşıyordu. Eğer Yunanistan "*Kutsal Hazretleri'nin himayesi altında*" yeniden yükselirse, bu Hristiyan âlemi için harika bir gün olurdu. Zira Verona'da Papa'nın sözü göz ardı edilmezdi.⁶¹ Ancak Yunan davası Verona'da tamamen göz ardı edildi. Geçici Yunan hükümetinin olası bir elçisi (Metaksas), Papalık Devletleri hükümeti tarafından Ancona'da karantina bahanesiyle hapsedilirken, Kongre'ye ve Papa'ya yaptığı çağrılar duyulmadı.⁶²

Yunan ayaklanmasına en kararlı düşman olan güç Avusturya idi. Şansölye Metternich için, Büyük Güçlerin karşı-devrimci önlemler alma ve meşru yönetime karşı ayaklanmaları bastırmak için her alanda müdahale etme hakkı ve görevi vardı. Ayrıca Filhelen hareketin tamamını "her şeyin olağan düzenini bozmak için dini ve insanlığı bahane eden o çok kötü oyunun" bir parçası olarak değerlendirdi. Görüşleri Avrupa'daki muhafazakâr çevreler arasında paylaşıldı. İngiltere'de, 1815 Waterloo Savaşı'nda Napolyon'a karşı galip gelen ve Tory lideri olan Wellington Dükü, Büyük güç müdahalesini yalnızca "meşru bir hükümetin gücünü yeniden kurmak amacıyla" öngörebiliyordu.⁶³

⁶⁰ BOA, HAT, 958/41120. "Bugat-ı Rum tarafından Anderya Metakşa nam lainin tevkilen Verona meclisine vech-i azimetü Rusya ve İngiltere devletlerine bazı ifadatu zımnında olup ber-mutad 40 gün karantina beklemek lazım iken 10 gününü tenzil ve iktiza eden pasaportları Ankona zabiti tarafından vekil-i mesfûra verilmiş ise de vekil-i mesfûr ann asl erazil ve eşkıya makulesinden olduğuna binaen Cezayir-i Seb'adan tebiden nefyi ve iclâ olunduğu şehbender-i mesfûr kulları Metternich ve Wellington nâmân Nemçe ve İngiltere vükelasına bil-vasıta ifadesine mebni mesfûr Metakşa Nemçe hududuna lede'l-vürud avd ü ricat eylemesi için" emir verilmiş, "Papa toprağına avdet etmiş olmakla mumaileyh Wellington tarafından husus-ı mezkûre dair şehbender mesfûrun dilhahı üzere bir cevaba nail olduğu..."

⁶¹ Soutzo, a.g.e., s. 243-245; Frazee, a.g.e., s. 137-138.

⁶² Schroeder, a.g.e., s. 219; Strupp, a.g.e., s. XVII.

⁶³ Charnisay, a.g.e., s. 109; Stefanidis, a.g.m., s. 369.

Avrupa güçlerinin müdahaleden yana olmayan bloku, türünün son örneği olacak olan Verona Kongresi sırasında çatlamış görünüyordu. Bu muhalefet, Liverpool hükümetinin, dışişleri bakanı Castlereagh'ın halefi George Canning'in girişimiyle temsilcisini kongreden çekmesiyle kendini gösterdi. Verona'da, İngiltere hariç, güçler, Babiâli'yi Yunanistan'ı yatıştırmaya davet eden bir kararı kabul ettiler. Verona Kongresi, İspanya ile ilgili müzakerede Fransa'nın orada "düzeni" yeniden kurma yetkisi almasıyla 21 Kasım'da tamamlandı. 26 Kasım'da Doğu meseleleri üzerine özel bir konferans vardı; Rus formülleri üzerinde çok genel bir şekilde anlaşıldı. Aslında bu Metternich için bir başarıydı. Zira bir kez daha Babiâli ile Rusya arasında bir savaşı önlemiş, Rusya'nın İstanbul'a yönelik en hararetli taleplerini engellemişti. Ancak Rusya ile Babiâli arasındaki ilişkiler hâlâ bozuktu ve Yunanlar umutlarını koruyorlardı: "Düzen"in kayasında hâlâ bir çatlak vardı.⁶⁴ Yine de Metternich, Yunan sorununu tamamen kapatamamıştı. İlgili protokolün ilk kısmında yer alan Yunanlılara yönelik teminatlardan söz edilmesi, Yunan sorununun diplomatik alanda sürdüğü anlamına geliyordu.⁶⁵

Yeni dışişleri bakanı Canning'in politikası, Yunan bağımsızlık mücadelesinin Osmanlı İmparatorluğu'nun bir iç meselesi olmaktan ziyade bir Avrupa sorunu olarak ele alınmasını sağlayacaktı. Canning, başbakanı gibi, İngiltere'nin İtalya, İspanya veya Latin Amerika'da olduğu gibi "polislik eyleminde" kıta güçlerine katılmasına karşı çıktı. Canning, özellikle Yunan özgürlüğü davasına sempati duydu. Yine de, selefi ve eski rakibi Castlereagh ile uyumlu olarak, Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında bir savaştan kaçınmaya istekliydi. O an için, Osmanlı İmparatorluğunu Rus genişlemesine karşı bir siper olarak tutmaktan yanaydı ve "savaş olursa, Rusya'nın Yunanistan'ı, ardından Türkiye'yi yutacağından" korkuyordu. Rusların tek taraflı müdahalesini önlemek için, daha sonra onları Yunan krizi için ortak bir çözüm aramaya dâhil edecekti.⁶⁶

Karantina günleri Yunan heyeti için bir yandan uzayıp giderken delegelere henüz bir cevap verilmemişti. Bunun üzerine 3 Kasım'da Papa VII. Pius'a bir çağrıda bulundular. Buna göre Papalar, geçmişte, İsa'nın tüm sürüsünün papazları olarak, her zaman Hristiyanları İslam'dan kurtarmaya çalışmışlardı. Şimdi yeni bir fırsat kendini gösteriyordu. Yunan İhtilali, diğer ulusların "sunak ve taht" karşısında yükselen devrimlerine benzemiyordu. Bunun yerine, din adına savaşıyordu ve "...akıllı ve kalıcı yasalarla bir Hristiyan hanedanının koruması altına alınmayı isterlerdi." Ayrıca

⁶⁴ Driault ve Lhéritier, *a.g.e.*, s. 192-199; Stefanidis, *a.g.m.*, s. 368, 370; Crawley, *a.g.e.*, s. 26.

⁶⁵ Despotopolulos, *a.g.m.*, s. 288.

⁶⁶ Crawley, *a.g.e.*, s. 32-33; Stefanidis, *a.g.m.*, s. 371.

Papa'dan, Yunan delegelerin mümkün olan en kısa sürede karantina yerinden çıkmalarına izin vermesi isteniyordu. Bir aylık daha gecikmenin ardından, "*inanınların ortak babası ve Hristiyan dininin başı*" olan Papa'ya hitaben Roma'ya başka bir mektup gönderildi. Buna göre de, şayet Papa egemenlere Yunanlar adına müdahale edecek olsaydı, "*bu eylemle, Kutsal Hazretleri, haklarını ve Kurtarıcımız İsa Mesih'in dinini korumak için kesin kararlılıkları ile tüm Yunanların onun korumasına ve apostolik kutsamasına layık olduklarını görecektir*" deniyordu.⁶⁷

Esasen karantina yerinde mahsur kalan delegelerin bilmediği husus, Papalığa tarafsız kalması için yapılan büyük baskıydı. Tüm devrimlerin baş düşmanı olan Avusturya Şansölyesi Prens Metternich, Vatikan'a, Ancona'daki yetkililerin delegeleri orada tutmasını talep eden bir mektup yazmıştı. Metternich, bunun onları "işe yaramaz bir yolculuk" yapmaktan alıkoyacağını söyledi. Avusturya askerleri o sırada devrimci faaliyetleri bastırmak için Papalık Devletleri'nin bir bölümünü işgal ettiğinden, Papa, Avusturya şansölyesinin isteklerine aykırı hareket edecek durumda olmadığını hissetmişti.⁶⁸

Avrupalı hükümdarların, Yunan temsilcilerini görmezden gelen kararları ve gönderilen belgelerle ilgilenmeden muhtevalarını mahkûm etmeleri Yunan hükümet için Laibach'tan sonra ikinci bir şok yarattı. Bu durum Yunanlı diplomatik bir çıkmaza soktu. Bu uluslararası yalnızlaştırılma karşısında Yunan geçici hükümetinin yetkilileri aldıkları talimat üzerine kiliselerin birleştirilmesi konusunu dahi görüşmeye hazır olarak, Avrupa'da kendilerine karşı olmadıklarını düşündükleri Vatikan'a yöneldiler.⁶⁹

Metaksas ve Jourdain'ın, Ancona'daki karantinaları devam ederken, Yunan geçici hükümeti iki yeni delege göndererek elini güçlendirmeye karar verdi. Bunlardan biri, ihtilalin büyük kahramanı sayılan Eski Patra'nın ünlü metropoliti Germanos idi. Diğeri ise Yunanistan'ın en dağlık bölgesi olan Mani yarımadasının saygın idarecisi Petrobey Mavromikhalis'in oğlu Georgios Mavromikhalis'ti. Hükümet, Yunanistan'ın işlerini hem Papa hem de egemenlerle görüşmeleri için onlara geniş yetkiler vermişti. Ayrıca, Germanos, Latin ve Ortodoks kiliseleri arasında yeniden birleşme olasılığı hakkında Papa ile konuşma yetkisine sahipti. Bu yeni elçiler de Ancona'ya geldiler ve burada onlar da selefleriyle birlikte karantina yerinde mahsur kaldılar. Germanos buradan Ancona'daki Papalık Temsilcisi Piskopos

⁶⁷ Frazee, *a.g.e.*, s. 138; Jourdain, *a.g.e.*, s. 147-148 ve 160-165; Papageorgiou, *a.g.m.*, s. 42-43.

⁶⁸ Charnisay, *a.g.e.*, s. 109; Papageorgiou, *a.g.m.*, s. 41; Frazee, *a.g.e.*, s. 139.

⁶⁹ Papageorgiou, *a.g.m.*, s. 42; Charnisay, *a.g.e.*, s. 109.

Benvenuti'ye kendisini görmek istediğini bildirdi. Benvenuti karantina yerine gitti ve bir tercüman aracılığıyla Germanos teklifini ona özetledi. Roma Kilisesi'nin Yunanlarla yapılacak görüşmelerle ilgilenip ilgilenmediğini sordu. Piskopos olumlu yanıt verdi ve Yunan Metropoliti'ne, Floransa Konseyi kararlarının müzakerenin temeli olarak esas alınabileceğini öne sürerek böyle bir görüşmenin memnuniyetle karşılanacağını temin etti. Germanos, Kardinal Consalvi'nin Papa VII. Pius'a iletmesi için Benvenuti'ye bir mektup verdi. Mektup, Yunan halkının, mültecilere yönelik çalışmaları için Kutsal Makam'a minnettarlığını içeriyordu ve bunu, Papa ile özel bir görüşme izni verilmesi talebi izliyordu.⁷⁰

Kardinal Consalvi, 11 Ocak 1823'te Benvenuti'nin verdiği mektubu yanıtladı. Yunan heyetiyle ilgili sorunların çok ciddi olduğunu kaydetti. Zira Verona Konferansı'na katılan devletlerin temsilcileri, Yunanistan'daki isyanın meşru bir egemene karşı olduğunu inanıyordu. Ayrıca Germanos'a, Kutsal Peder'in mektubu gördüğünü ve Metropolit'in açıklamaları için minnettar olduğunu, ancak huzura kabul edilme sorununun "Kutsal Makam'ı Avrupa'daki diğer tüm hükümetlerle sıkıntıya sokacağını" bildirdi. Üstelik böyle bir kabulün, ki eğer Germanos ve VII. Pius arasında bir görüşme olduğunu duyarlarsa, Babıâli'nin Katolik tebaasının "Türklerin gazabının kurbanı" olmalarına sebep olabilirdi. Bu sebeple Benvenuti, Germanos'a, Papa'nın durumdan pişmanlık duyduğunu ve öngörünün dikte ettiği üzere Roma'ya gelmemesi gerektiğini açıkladı.⁷¹

Piskopos ve Germanos, Consalvi'nin mektubunu tartışmak için tekrar bir araya geldiler. Yunan başrahip oldukça hayal kırıklığına uğradı ve kararın yeniden gözden geçirilebileceğini umdu. Benvenuti'ye, "*Yunanların uğradığı utançlar ve diğer birçok sebepten dolayı iki kilisenin birliğine ilişkin bir tartışmaya girmek istediğini*" söyledi ancak teklifi kabul edilmedi. Vatikan riskleri çok büyük gördü. Papa, Germanos'u Yunanların temsilcisi olarak tanımayı reddetti. Papalık, Napolyon döneminden sonra zayıflamış durumdaydı, toprakları işgal edilmişti ve Büyük Güçlerin muhalefeti karşısında, Avrupa'da ihtilalci Yunanistan'ın delegelerini tanıyan ilk devlet olmak istemedi. Bu kararında siyasî çıkarlar ve mülâhazalar etkili oldu.⁷²

Jourdain, Papa'nın Yunan heyetiyle görüşmeme kararında Avusturya'nın etkisini sorumlu tuttu. Bu konuda elbette VII. Pius ve Consalvi tarafında oluşan devrim şüphesi de dikkate alınmalıdır. Kaldı ki böyle bir toplantı

⁷⁰ Trikoupi, a.g.e., s. 21; Frazee, a.g.e., s. 139-140; Jourdain, a.g.e., s. 166-167; Papageorgiou, a.g.m., s. 44; Kordatos, a.g.e., s. 435.

⁷¹ Frazee, a.g.e., s. 140.

⁷² Frazee, a.g.e., s. 141; Papageorgiou, a.g.m., s. 44.

yapılıydı bile buradan ne çıkacağını kestirmek zordur. Zira Germanos'un olası kilise birliği fikrinin Yunanistan'da çok az desteği olacağı kesindi. Neticede Yunan heyeti dağıldı. Jourdain, Paris'e gitti; Germanos, İtalya'da birkaç ay daha oyalandı, hâlâ eve dönmeden önce ulusuna hizmet etme fırsatı yakalamayı umuyordu, ancak bu beklentisinden hiçbir sonuç çıkmadı. Diğer delegeler ise hemen Yunanistan'a döndüler. Vatikan'ın pozisyonu, isyan sürecinin geri kalan yıllarında sıkı bir tarafsızlık olarak kaldı.⁷³

6. Filhelen Yapılanmalar ve Yunan İsyanına Destekleri

19. yüzyılın ilk on yıllarında sürekli gelişen Filhelenizm olgusu, Yunanların ayaklanmasıyla tam ifadesini buldu. Romantizmin yükselişiyle Avrupa'da mevcut olan yaygın "antik olana tapınma hali", Yunanistan'ın sözde eski sakinlerinin soyundan gelenlere karşı sürekli artan ilgiye dönüştü. İsyan bu muhitlerde bireylerin muhafazakâr hükümetlere karşı güçlü protestosuyla birleşerek çok özel bir coşku yarattı. Pratik Filhelenizm çeşitli şekillerde kendini gösterdi: gönüllüler savaş alanlarına koşarken mültecilere ve sivil Yunan nüfusuna bakmak ve savaşçıları mühimmat, yiyecek, para vb. ile güçlendirmek amacıyla Filhelen komiteler kuruldu. Aynı zamanda, kontrol altına alınan Yunan bölgelerinde eğitimin örgütlenmesine özel bir özen gösterildi. Derinlerde bir yerde, eğitim ve ahlak olmadan özgürlüğün korunamayacağı inancı vardı. Bu Filhelen olaylar, bazı gazetelerin gazetecilik kampanyalarını, tüm konuşma alanlarını kapsayan zengin uluslararası edebî üretimi, resim sergileri, konserler, tiyatro gösterileri, litografi baskıları vb. sanatsal etkinlikleri ve hatta daha geniş halk kitleleri arasında dolaşan, üzerinde Yunan olaylarının ve kişilerinin ilgili veya ilgisiz temsillerinin sık sık tasvirleri bulunan tabaklar, sabunlar, parfümler vb. günlük kullanım nesneleri motive etti.⁷⁴

Daha 1821 yılı Mayıs ayının sonunda, ki haberlerin Avrupa merkezlerine ulaşmasının yaklaşık bir buçuk, iki ay sürdüğü oluyordu, canlı bir seferberlik yaşandı. Yunan mücadelesine destek için bireylerden veya küçük gruplardan gelen ilk çağrılar olumlu bir yankı buldu. Yunanistan için bir gönüllü dalgası başlarken, aynı zamanda ilk Filhelen komiteler de örgütlendi. Filhelen ilgi mücadele boyunca her zaman eksilmedi, fakat tüm ülkelerde aynı yoğunluğu da göstermedi. Çeşitli dış etkenlerden kaynaklanan dalgalanmalar, her

⁷³ Frazee, a.g.e., s. 141; Papageorgiou, a.g.m., s. 45.

⁷⁴ Loukia Droulia, "Ο Φιλενισμός από το 1821 ως το 1823 [1821'den 1823'e kadar Filhelenizm]", *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilâli], Τόμος IB, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1980, s. 314; Roderick Beaton, "Philhellenism", *The Greek Revolution, A Critical Dictionary*, ed. Paschalis M. Kitromilides, Constantinos Tsoukalas, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 2021, s. 602-603.

seferinde bu uluslararası akımı etkileyen olayları etkiledi. Mücadelenin ilk iki yılı zarfında ilk sefer Haziran 1821'de Trieste'den başlasa da Marsilya, Yunanistan için gönüllü ekiplerin yola çıktığı ana liman oldu. İsyanla birlikte 1821-1822 yıllarına denk gelen Filhelen hareketin bu evresi gönüllüler ve maddî destek maksatlı komitelerin kurulması ve faaliyetleri şeklinde gerçekleşti.⁷⁵

1822 yılında isyanın Sakız adasında Osmanlılar tarafından bastırılması sırasında müreffeh Sakız adasının toptan yağmalanması ve Rum nüfusun başına gelenler Atlantik'in iki yakasındaki eğitimli halkın klasisizm ve romantizmin büyüü altında Yunan davasına ısındığı bir dönemde, Osmanlı tepkilerinin bu türden acımasızlığı "Türk barbarlığı" klişesini doğrular gibi görünüyordu. Bu hadiseler Avrupa'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, Yunan mücadelesinin sempatizanlarına söylem kazandırdı. Rusya'da ise ortak din, Ortodoks Kilisesi'nin ve hatta okuma yazma bilmeyen köylü topluluklarının sempatisini garantiliyordu. Bununla birlikte, yalnızca İngiltere'de, Londra Yunan Komitesi ve onun bölgesel yan kuruluşları gibi yapılar, benzer şekilde politika yapıcıları bir şekilde etkileyebilmeyi başardı.⁷⁶

1821-1822 yıllarında Filhelen hareketin somut etkisi, yaklaşık bin gönüllünün Yunanistan'a gelmesi ve geçici Yunan makamlarının maliyesine maddî katkısı oldu. Çoğu özel bağış Amerika Birleşik Devletleri'nden gelse de, Londra komitesi üyeleri, Mart 1824'te Londra para piyasasında ilk Yunan kredisinin müzakere edilmesi ve yönetilmesinde belirleyici bir rol oynadılar. Bunun ve 1825 yılı başlarında alınan ikinci bir kredinin sonucu olarak, Londra para piyasası ve en azından dolaylı olarak İngiliz hükümeti, Yunan borçlularının hayatta kalmasında bir menfaat gördü. Bu kredilerin ilk taksiti, ödemelerin gözetmesini bekledikleri en ünlü Filhelen Lord Byron'ın ölümünden kısa bir süre sonra Yunanistan'a ulaştı. Yine de şairin Mesolongi'deki ölümü, Filhelen hareket için beklenmedik bir tanıtım oldu ve kamuoyunun Yunan davası lehine daha fazla değişmesine yardımcı oldu. Bu gelişmeler ve basından gelen baskı, William Wilberforce liderliğindeki evanjelik Hristiyanların parlamenter hizbi gibi Hristiyan gruplar ve Jeremy Bentham gibi yüksek profilli entelektüeller, sonraki süreçte Kongre Sistemi'nin müdahale etmeme politikasını savunmayı zorlaştırmada önemli bir faktör oldular.⁷⁷

⁷⁵ Droulia, a.g.m., s. 314-320; Beaton, a.g.m., s. 595-596.

⁷⁶ Beaton, a.g.m., s. 604; Stefanidis, a.g.m., s. 368.

⁷⁷ Stefanidis, a.g.m., s. 368-369.

7. Atlantik Ötesine Yönelik Yunan Girişimleri

7.1. Haiti: Yunan İhtilalini Taniyan İlk Bağımsız Devlet

Yunanistan ve Karayipler'deki Haiti arasındaki ilişkilerin, coğrafi uzaklığa rağmen eski ve özel bir tarihi arka planı vardır. Zira Haiti, Yunanistan'ın 1821'de Osmanlı yönetiminden ayrılma mücadelesini tanıyan ilk bağımsız devlet olarak kabul edilmektedir.⁷⁸

1822 yılı, Haiti Cumhuriyeti başkanı Jean-Pierre Boyer'den 15 Ocak'ta gelen ve isyanın nihaî başarısı için iyi dilek ifadesi içeren sıcak bir mesajla başladı.⁷⁹ Jean-Pierre Boyer'in göndermiş olduğu mektubun, Yunan bağımsızlığının ve egemenliğinin ilk resmî tanınması olduğuna inanılmaktadır.

Fransa'da yaşayan Yunanlar olan Adamantios Korais, Aleksandros Vogoridis, Khristodoulos Klonaros, Nikolaos Pikolos ve Konstantinos Polykhroniadis Paris'teki Yunan yapılanmasını oluşturuyorlardı. Bu kişiler, Haiti Devrimi'ni ve kölelik karşıtlığını, devrimci ve devrim sonrası Fransa'daki ilgili çevrelerden mutlaka duymuşlardı. Ayrıca, Haiti cumhuriyetinin sıkı bir destekçisi olan ve bazı Haitili liderlerle temas halindeki önde gelen Fransız kölelik karşıtı Abbe Gregoire'ın yazıları, Haiti Devrimi hakkındaki bilgilerin Yunan milliyetçilerine ve aydınlarına yayılmasında rol oynamıştı. Nitekim Paris Yunan heyetinin Neofytos Vamvas'a yazdığı mektupta “*Ağustos ayında Haiti yönetimine bizim adımıza yazıp yardım istedik. Orada büyük güce sahip olan saygıdeğer Gregoire, Haitilileri böyle dürüst bir ittifaka teşvik ederek mektubumuzu tavsiye etti ve tüm belagatini kullandı*” bilgisi yer almaktadır.⁸⁰

Boyer, “*Yunanistan vatandaşlarına, A. Korais, K. Polykhoroniades, A. Vogoridis ve Kh. Klonaris*” şeklinde bir hitapla mektubuna başlamış, “*Paris'ten 20 Ağustos tarihli mektubu aldığı*”nı belirterek Yunan davasına sempati duyduğunu ve Yunan halkının özgürlük ve kendi kaderini tayin hakkını tanıdığını belirtmiştir. Buna ilâveten, Boyer mektubunda, emperyal veya sömürge yönetimiyle ilgili olarak kölelik temasını kullanmış ve Yunan

⁷⁸ <https://www.mfa.gr/en/blog/greece-bilateral-relations/haiti/> (Erişim Tarihi: 20.02.2022); Kordatos, a.g.e., s. 335 dn 1.

⁷⁹ Aleksandros Despotopoulos, “Η Στάση της Ρωσίας και Άλλων Κρατών απέναντι στην Ελληνική Επανάσταση κατά το 1822 [Rusya ve Diğer Devletlerin 1822 Yılında Yunan İhtilaline Karşı Tutumu]”, *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilali], Τόμος IB', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1980, s. 288.

⁸⁰ Ioannis Filimonos, *Δοκίμιον Ιστορικών περί της Ελληνικής Επαναστάσεως*, [Yunan İhtilali Üzerine Tarihî Deneme], Τόμος 4, Εκ του Τυπογραφείου Π. Β. Μωραϊτίνης, Αθήναι 1861, s. 21; <https://neoskosmos.com/en/2015/03/25/dialogue/opinion/haiti-and-the-greek-revolution>

asileri “*Leonidas'ın torunları*” olarak anmış, aynı zamanda Maraton ve Salamis muharebelerindekine benzer zaferler dileyerek klasik Yunan tarihi ve kültürüne yönelik çeşitli atıflar yapmıştır. Ayrıca Boyer, Haiti'nin sıkıntılı mali durumu sebebiyle, askerî gücün veya nakit paranın Yunanistan'a gönderilemeyeceğini açıklamaya çalışmıştır. “*Koşullar, istediğimiz gibi tekrar düzelirse, elimizden gelen en iyi şekilde, Yunanistan'ın oğullarına, onurlu bir şekilde yardım edeceğiz*” diyerek, “*Vatandaşlar! Haiti halkının kurtuluşunuz adına gönderdiği sıcak dileklerini vatanseverlerinize iletin*” dileğini eklemiştir.⁸¹

Bununla birlikte, Boyer'in Yunanlara satılabilecek 25 ton Haiti kahvesi gönderdiği ve elde edilen gelirle silah satın alındığı iddiası da vardır. Bu iddiayı ya da yüz kadar Haitili gönüllünün Yunan isyanına katılmak için yola çıktığı iddiasını destekleyecek yeterli kanıt bulunmamaktadır. Zira yine iddiaya göre, bunların gemilerinin Akdeniz'de bir yerde korsanlar tarafından yakalandıkları ve bu savaşçıların hedeflerine asla ulaşamadıkları ifade edilmektedir.⁸²

7.2. Amerika Birleşik Devletleri'nden Tanınma Beklentisi

Bu arada oldukça yersiz olarak, Yunanistan Atlantik'in ötesinden tanınma beklentisine girdi. Mart ayı başlarında, Yunan sularında bir Amerikan filosu belirince Yunanlar bu fırsatı değerlendirmek isteyerek derhal ona bir çağrıda bulundular.⁸³ Buna göre:

“*Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları, Özgürlük için yaşamaya ya da ölmeye karar verdiğimiz bu durumda, doğal bir sempati ile size doğru çekildiğimizi hissediyoruz, çünkü ülkeniz özgürlüğün kurulduğu ve atalarımızın ona verdiği saygıyı bulduğu tek ülkedir. Bu nedenle, özgürlüğün adını çağırırken, aynı zamanda sizinkini de çağırıyoruz; sizi taklit ederken atalarımızı taklit ediyoruz ve size benzemeyi başarırsak onlara layık olacağımızdan eminiz; engin denizler bizi ayırıyor ama erdemlerin bizi sana yaklaştırıyor ve seni çevremizdeki halklardan daha yakın görüyoruz.*

Amerikalılar, siz bizim dostumuz, hemşehrimiz ve kardeşlerimizsiniz çünkü adil, insancıl ve cömertsiniz. Özgür ve mutlu, tüm insanların özgürlüğüne katılmasını ve doğanın genel olarak herkese dağıttığı hakları geri kazanmasını istiyorsunuz. Bu hakları ilk yayınlayan sizdiniz.

⁸¹ Mektubun metni için bkz. Filimonos, a.g.e., s. 368-369; E. G. Sideris, A. A. Konsta, “A Letter from Jean-Pierre Boyer to Greek Revolutionaries”, *Journal of Haitian Studies*, Vol. 11, No. 1 (Spring 2005), s. 168-170.

⁸² <https://neoskopos.com/en/2015/03/25/dialogue/opinion/haiti-and-the-greek-revolution/> (Erişim Tarihi: 20.02.2022)

⁸³ Driault ve Lhéritier, a.g.e., s. 170-171; Kordatos, a.g.e., s. 334.

...Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları, Yunanistan'ı dört asırdır onu kirleten barbarlardan kurtarmamıza yardım ederek bu şanı taçlandırılmalısınız... Hayır, birkaç Avrupalının kınanabilir kayıtsızlığını ve nankörlüğünü taklit etmeyeceksiniz! Hayır, William Penn'lerin, Washington'ların ve Franklin'lerin halkı Thrasyvoulos, Phokion, Aratos ve Philopoemen'in soyundan gelenlere yardımlarını geri çevirmeyecekler... Yunanistan özgür olduğunda, tanınma ve kardeşlik bağları sonsuza dek Amerikalılar ve Yunanlıları birleştirecek ve bizim çıkarlarımız öyle bir yapıya sahip ki, aramızda özgürlük ve erdem üzerine kurulu bir ittifakı gitgide daha fazla sağlamaları gerekiyor.”

İsyanın başlamasından kısa bir süre sonra, Kalamata'nın Mesenya Senatosu, Amerika Birleşik Devletleri halkına bir çağrıda bulunarak yardımlarını istedi. Petrobey Mavromikhalis imzası taşıyan bildiri Paris'e getirildi ve oradan da iki önemli kanaldan Amerika Birleşik Devletleri'ne ulaştı. İlk olarak, 26 Temmuz 1821'de Adamantios Korais, 1817'de Paris'te tanıştığı genç bir Amerikalı bilim adamı olan Edward Everett'e gönderdi. Ardından, 15 Eylül 1821'de, Fransa'ya Amerikan elçisi Albert Gallatin, ABD Dışişleri Bakanı John Quincy Adams'a ilette. Adams'ın ABD'nin çatışmaya dâhil olmasına karşı çıkmasına rağmen, Korais Everett'i Yunanistan'a yönelik coşkusu hemşehrilerine aktarmaya çağırdı ve Kasım 1821'e gelindiğinde, Mesenya bildirisi Amerika Birleşik Devletleri'nin her yerindeki gazetelerde basıldı.⁸⁴

Yunanistan'dan 25 Mart 1822 tarihli bir başvuru alan Dışişleri Bakanı John Quincy Adams, liberal bir müdahale etmeme doktrini olarak adlandırılabilir şeyi ifade etmek için bir Bağımsızlık Günü konuşmasını kullandı: “özgürlük ve bağımsızlık bayrağı” altında savaşanlara iyi dileklerde bulunurken, Amerika Birleşik Devletleri “yok edecek canavarlar aramak için yurtdışına gitmemeli” dedi. Aralık 1822'de, Başkan James Monroe da devrimci Yunanistan'ı tanımaktan kaçındı. Yunan ulusunun bağımsızlığını kazanacağını umduğunu ifade ederken, “özgürlük ve insanlık davasının” destekçisi olarak ABD'nin “büyük örneği”nden başka bir şey sunmadı. Monroe, Yunanistan'ın bir yıl sonra açıklanacak olan ünlü doktrinine dâhil edilmesi yönündeki iç baskıya direndi; bu doktrin sayesinde ABD, Amerika'daki yeni bağımsız eski İspanyol ve Portekiz kolonilerine karşı Avrupa müdahalesini caydırmaya çalıştı. Sadece, “Yunanistan'ın yeniden bağımsız bir ulus haline gelmesi” konusundaki “en sıcak dileklerini”

⁸⁴ Ioannis D. Evrigenis, “American Philhellenism”, *The Greek Revolution, A Critical Dictionary*, ed. Paschalis M. Kitromilides, Constantinos Tsoukalas, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 2021, s. 614.

dile getirdi. 1825 yılı yazında, yeni seçilen başkan Adams, ABD'nin tutumunu gözden geçirmek amacıyla Yunanistan'a gizli bir elçi gönderdi. Elçi William C. Somerville, hedefine ulaşmadan hastalanıp ölünce girişim başarısız oldu. Washington, Yunanistan'ı 1833 yılına kadar tanımayacaktı.⁸⁵

Sonuç

1821 Yunan İsyanı, Avrupa'da "Vienna Düzeni"nin uygulandığı ve Kutsal İttifak'ın etkin olduğu yıllara denk geldi. Bu son derece muhafazakâr ortamda, 1821 yılı Şubat'ında Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı Boğdan ve Eflâk'ın Aleksandros Ypsilantis tarafından ayaklandırılmaya çalışılması, ardından Mart ayında Mora'da başlayan isyan ve 1822 yılı Ocak ayına gelindiğinde asilerin Epidauros Kongresi'ndeki bağımsızlık ilanı, Avrupa'nın istikrarına yönelik saldırılar olarak algılandı. Mora'da isyanın başlamasıyla ortaya çıkan yerel-bölgesel otoriteler tanınma çağrılarında bulunmaya başladı. Öte yandan Mora'da Avrupa devletlerine ait konsolosluklar hükümetlerinden aldıkları talimatlar gereği bu erken dönemde hadiselerle tarafsız bir duruşla yaklaştılar.

Epidauros'taki bağımsızlık ilanı sonrasında geçici Yunan hükümeti kuruldu ve bu hükümetin ilk işlerinden biri isyanın diplomatik girişimlerle Avrupa'da ve hatta Atlantik ötesinde tanınmasını sağlamak ve dış yardım temin etmeye çalışmak oldu. Bu maksatla bazı Yunan heyetleri diplomatik faaliyetlere giriştiler. Ancak Avrupa'daki Kutsal İttifak'ın hakim olduğu siyasî konjonktür 1821 Laibach ve 1822 Verona kongrelerinde Yunan sorununun ele alınmasını önledi. Özellikle Verona Kongresi'ne yaklaştırılmadılar bile. Somut bir sonuç ve maddî fayda getirmese de Haiti Cumhuriyeti tarafından tanınmaları Karayiplerde bulunan bu ada devletine Yunan asileri tanıyan ilk bağımsız devlet olma sıfatını kazandırdı.

İsyanın liderleri, "Vienna Düzeni"ne bağlı olan büyük Avrupa güçlerinin, ancak monarşi rejimi benimsenirse Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul edebileceklerini hesaba katmışlardı. Bu sebeple isyanın lider kadrosu, bir yandan da ülkeleri üzerinde hüküm sürmeyi kabul edecek yabancı bir prens arayışına girdi.

Yunan geçici hükümetinin kurulması, Yunan dışişleri sekreterliği adıyla ilk Yunan dışişleri yapılanmasını da ortaya çıkardı. Osmanlı Devleti'nin Paris'e maslahatgüzar atadığı Fenerli Rumlardan Theodoros Negris, yolda Yunan isyanına katıldı ve sonrasında bu göreve getirilen ilk kişi oldu. Yeni kurulmaya başlanan Yunan diplomasisi faaliyete geçerek isyanın başlangıç evresindeki Yunan dış politikasının temellerini atmaya başladı.

⁸⁵ Stefanidis, a.g.m., s. 369.

1821-1822 yıllarında Yunan diplomatik girişimleri çerçevesinde Avrupa güçleri nezdinde tanınma ve meşruiyet sağlama yönünde hiçbir sonuç alınamamış olması Yunan ihtilalcileri kiliselerin birliği kartını oynamaya kadar götürdü. Katolikliğin merkezi Vatikan ile temas kuruldu. Ancak Papalık bile Yunan asileri tanımayı istemedi. Bu arada Avrupa'daki Filhelen muhitler harekete geçerek bulundukları ülkelerin kamuoylarını Yunan asiler lehine hazırlamada bir tür "softpower" olarak vazife gördüler. Söz konusu bu ilk yıllarda faaliyetleri, Yunanistan için para toplama, gönüllü sevkıyatı ağırlıklı olsa da, sonraki süreçte siyaseten etkileri gerçekleşecekti.

Bu açılardan bakıldığında dış siyasî ortam lehine olmasına rağmen Osmanlı Devleti, içinde bulunduğu şartlardan ötürü bu erken evrede Yunan isyanını bastırma noktasında büyük bir fırsatı kaçırmış görünmektedir.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Hatt-ı Humayun Tasnifi (HAT)*

2. Yayımlanmış Belgeler-Antlaşmalar

FİLİMONOS, İoannis, *Δοκίμιον Ιστορικών περί της Ελληνικής Επανάστασεως*, [Yunan İhtilali Üzerine Tarihî Deneme], Τόμος 4, Εκ του Τυπογραφείου Π. Β. Μωραϊτίνης, Αθήναι 1861.

KONTOĞIANNİ, P. M., *Ιστορικά Έγγραφα Αναφερόμενα εις την Ελληνικήν Επανάστασιν (εκ των Αρχείων του Υπουργείου των Εξωτερικών)*, Βιβλιοπωλείον Ι. Ν. Σιδερη, Εν Αθηναις 1927.

PROKESCH VON OSTEN, Anton Freiherrn, *Geschichte des Abfalls der Griechen vom Türkischen Reiche im Jahre 1821 und der Gründung des Hellenischen Königreiches*, Dritter Band, C. Gerold's Sohn, Wien 1867.

STRUPP, Charles, *La Situation Internationale de la Grèce (1821-1917): Recueil de Documents*, Die Verbindung, Zurich 1917.

The Map of Europe by Treaty, Vol. I, (by) Edward Hertslet, Harrison and Sons, London 1875.

3. Diğer Kaynaklar ve Araştırma Eserler

AKYAY, Bülent, "Yunanistan'da Monarşinin Kurulma Süreci ve Bavyera Prensi Otto'nun İlk Yunan Kralı Olarak Tayini", *Balkan Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Kitabı I*, (ed.) Ali Hüseyinoğlu, Trakya Üniversitesi Yayınları, Edirne 2021.

ARMAOĞLU, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasî Tarihi, 1789-1914*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1997.

BEATON, Roderick, "Philhellenism", *The Greek Revolution, A Critical Dictionary*, ed. Paschalis M. Kitromilides, Constantinos Tsoukalas, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 2021.

CHARNISAY, Ph. de, *L'insurrection hellénique et la diplomatie européenne*, A. Foyelle, Paris 1904.

* Belge numaraları metin içerisindeki dipnotlarda gösterilmiştir.

- CRAWLEY, C. W., *The Question of Independence, A Study of British Foreign Policy, 1821-1833*, Howard Fertig, New York 1973
- CRAWLEY, C. W., "International Relations 1815-1830", *The New Cambridge Modern History, Volume IX: War and Peace in an Age of Upheaval 1793-1830*, ed. C. W. Crawley, Cambridge University Press, Cambridge 1975.
- ÇAKMAK, Aydın, *Türk Dışişleri Teşkilatının Gelişimi: Hariciye Nezâreti*, Ötüken Yay., İstanbul 2020.
- DESPOTOPOULOS, Aleksandros, "Η Στάση της Ρωσίας και Άλλων Κρατών απέναντι στην Ελληνική Επανάσταση κατά το 1822 [Rusya ve Diğer Devletlerin 1822 Yılında Yunan İhtilaline Karşı Tutumu]", *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilâli], Τόμος IB', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1980.
- DROULIA, Loukia, "Ο Φύλενισμός από το 1821 ως το 1823 [1821'den 1823'e kadar Filhelenizm]", *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilâli], Τόμος IB, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1980.
- DİMAKOPOLOS, Georgios D., *Η Διοικητική Οργάνωσις κατά την Ελληνική Επανάσταση 1821-1827, Συμβολή εις την Ιστορίαν της Ελληνικής Διοικήσεως* [1821-1827 Yunan İhtilali Sırasındaki İdarî Teşkilatlanma, Yunan Yönetiminin Tarihine Katkı], Διδακτορική Διατριβή, Τύποις Αδελφών, Εν Αθηναις 1966.
- DRIAULT, Édouard, LHÉRITIER, Michel, *Histoire Diplomatique de la Grèce de 1821 a nos jours*, Tome I, *L'Insurrection et l'Indépendance (1821-1830)*, par Édouard Driault, Paris 1925.
- EVRIGENIS, Ioannis D., "American Philhellenism", *The Greek Revolution, A Critical Dictionary*, ed. Paschalis M. Kitromilides, Constantinos Tsoukalas, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 2021.
- FRAZEE, Charles Aaron, *The Orthodox Church of Greece from the Revolution of 1821 to 1852*, (Indiana University Ph. D. Thesis 1965), University Microfilms Inc., Ann Arbor Michigan 1967.
- GEORGIS, Giorgos, *Στις Απαρχές της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής* [Yunan Dış Politikasının Başlangıcında], Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1996.
- GREEN, Philip James, *Sketches of the War in Greece: In a series of extracts, from the private correspondence of Philip James Green*, Thomas Hurst and Co., London 1827.
- GULICK, E. V., "The Final Coalition and the Congress of Vienna 1813-1815", *The New Cambridge Modern History, Volume IX: War and Peace in an Age of Upheaval 1793-1830*, ed. C. W. Crawley, Cambridge University Press, Cambridge 1975.
- JOURDAIN, Jean Philippe Paul, *Mémoires historiques et militaires sur les événements de la Grèce depuis 1822, jusqu'au combat de Navarin*, Tome 1, Brissot-Thivars, Paris 1828.
- KILIÇ, Musa, "İlk İkamet Elçilerinin Halefleri Rum Maslahatgüzarlar (1800-1821)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 38, Sayı 65, Eylül 2019.
- KOLIOPOULOS, John S., VEREMIS, Thanos M., *Greece: The Modern Sequel From 1821 to the Present*, Hurst & Company, London 2002.
- KORDATOS Gianis K., *Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας, Τόμος 10 Η Επανάσταση του 1821 (1821-1832)* [Yunanistan'ın Büyük Tarihi, Modern

- Yunanistan Tarihi, Cilt 10 1821 Devrimi (1821-1832)], Νεώτερη Β', 20ος Αιώνας, 1959.
- NICOLSON, Harold, *The Congress of Vienna, A Study in Allied Unity: 1812-1822*, The Viking Press, New York 1964.
- PAPAGEORGIOU, Stefanos P., "Yunan İhtilal Yönetiminin Vatikan ve Aziz Yoannis Şövalyeleri Tarikatı ile İlişkileri", *Modern Yunan Tarihinden Kesitler*, Çev. Murat Issi, Yazılama Yayınevi, İstanbul 2015.
- SCHROEDER, Paul W., *Metternich's Diplomacy at Its Zenith, 1820-1823*, University of Texas Press, Austin 1962.
- SOUTZO, Alexandre, *Histoire de la Revolution Grecque*, Firmin Didot, Paris 1829.
- SIDERIS, E. G., KONSTA, A. A., "A Letter from Jean-Pierre Boyer to Greek Revolutionaries", *Journal of Haitian Studies*, Vol. 11, No. 1 (Spring 2005).
- STEFANIDIS, Ioannis D., "Diplomats and Diplomacy", *The Greek Revolution, A Critical Dictionary*, ed. Paschalis M. Kitromilides, Constantinos Tsoukalas, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 2021.
- TRÍKOUPIS, Spyridonos, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως* [Yunan İhtilali Tarihi], Τόμος Β', Έκδοσις Δευτερα, Εκ της εν τη Αυλή του Ερυθρού Λέοντος Τυπογραφίας Ταυλόρου και Φραγκίσκου, Εν Λονδίνω 1861.
- TRÍKOUPIS, Spyridonos, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως* [Yunan İhtilali Tarihi], Τόμος Γ', Έκδοσις Δευτερα, Εκ της εν τη Αυλή του Ερυθρού Λέοντος Τυπογραφίας Ταυλόρου και Φραγκίσκου, Εν Λονδίνω 1862.

4. İnternet Kaynakları

- <https://neoskosmos.com/en/2015/03/25/dialogue/opinion/haiti-and-the-greek-revolution/> (Erişim Tarihi: 20.02.2022)
- <https://www.mfa.gr/en/blog/greece-bilateral-relations/haiti/> (Erişim Tarihi: 20.02.2022)
- <https://200years.mfa.gr/mfa-history/first-ministers-of-foreign-affairs/> (Erişim Tarihi: 25.01.2022)